

K62.627
2 ov

634.8

ავტ. კლატონ ღვალაძე

ვენახეზის აღზენა ნაყენი პაზით

K62.627 +593
200
1643

პოლიგრაფ. მე-2-ე სტ.
ლენინის ქუჩა, № 3.
შეკვ. 662. ტირ. 3000.
მთავლიტი 374.

K 62.627
2

წინასიტყვაობა.

მას შემდეგ რაც ჩვენში თავი იჩინა ვაზის სა-
შინელმა მტერმა — ფილოქსერამ, რომელმაც მუსრი
გაავლო და მთლად გააჩანაგა ძველი უმყნობი ვენა-
ხები, აქაც ისე, როგორც ბევრ სხვა ქვეყანაში,
აღრევე შეუდგენ ვენახების აღდგენას ნამყენი ვაზის
საშუალებით.

მაგრამ იმპერიალისტური და სამოქალაქო ომის
დროს, ჩვენი ქვეყნის სოფლის მეურნეობის ეს
უძვირფასესი შემოსავლიანი დარგი დაეცა და და-
ქვითდა.

დღეს-კი ყველასათვის ცხადია, რომ იგი კვლავ
გამობრუნდა და აღორძინების გზას ადგია.

მაგრამ მიუხედავად იმისა, რომ უკვე ოცდაათ
წელზე მეტია, რაც ჩვენში ნამყენი ვაზის საშუალებით
შეუდგენ ვენახების აღდგენას, იშვიათია ისეთი
მეურნეობა, სადაც ეს საქმე ყოველ მხრივ მიზანშე-
წონილად და შეცდომების გარეშე იყოს შესრულებ-
ბული.

ეს ადვილი გასაგებიცაა, ვინაიდან ჩვენი ბუ-
ნებრივი პირობები, მიწა-წყალი და ჰავა მრავალფე-
როვანია, ხოლო ამერიკული საძირე მეტისმეტად ფა-
ქიზი და მიზეზიანი.

ყოველივე ამის გამო დიდი ცოდნა და დაკვირ-
ვებაა საჭირო ვენახების გაშენების დროს, რომ ვაზ-
მა იხეიროს და ღირსეულად დააჯილდოოს მევენა-
ხის შრომა.

წინამდებარე წიგნაკის მიზანიც სწორედ ის არის,
რომ ოდნავ მაინც გაუადვილოს ჩვენს სოფლის
მეურნეს ამ არა-მარტივი ამოცანის გადაჭრა.

სავენახე ნიადაგის ამოჩვენვა.

სანამ ვენახის გაშენებას შეუდგებოდეთ, საჭიროა ჯერ წინასწარ შესაფერ სავენახე ნიადაგის ამოჩვენვა და მისი შემოწმება, შემდეგ—კი ვაზის დარგვა მასში.

საერთოდ ვაზი ღონიერი და ძალიან ამტანი მცენარეა.

ამიტომაცაა, რომ იგი თავისუფლად ეგუება თითქმის ყოველ ნიადაგს.

ეს ვაზი კარგად ხეირობს: თიხნარ, ქვეთიხნარ, ქვიშნარ, ქვე-ნარსა და კირიან ნიადაგებზე.

ვაზი ბევრს არას თხოულობს ნიადაგისაგან, მას შეუძლია ცხოვრება ისეთ ფრიალო კლდეზედაც, სადაც სხვა მცენარეებს სრულიად არ შეუძლია არსებობა.

ვაზი ვერ იტანს მხოლოდ მლაშე ნიადაგს. ჭაობიანი ადგილი მისთვის ხომ პირდაპირ სიკვდილია.

აქედან ცხადია, რომ სავენახედ მრავალნაირი ნიადაგია გამოსადეგი. მაგრამ ისიც უნდა აღვნიშნოთ, რომ ყველანაირი ნიადაგი ერთნაირად როდი უხდება ვაზს. ის სხვადასხვა გავლენას ახდენს მოსავლის თვისებაზე და ხარისხზე.

ნოყიერ და მძიმე თიხნარ (აყალო) ნიადაგზე ვაზი ძალიან ხარობს, ტანი თამამად ეზრდება და მოსავალს თუმცა მეტს იძლევა, მაგრამ ღვინო მდარე ღვება.

პირიქით, მხატე, ფხვიერ და ქვიან მშრალ ნიადაგებში თუმცა ვაზი უფრო უღონო და ნახია, მოსავალი ნაკლები იცის, სამაგიეროდ ღვინო საუკეთესო გამოდის.

სავენახე ადგილის ამორჩევის დროს უმი აგრესი ყურადღება ადგილმდებარეობას უნდა მიექცეს, რადგან ამას დიდი გავლენა აქვს ვაზის მოსავლიანობაზე და ღვინის ხარისხზე.

საერთოდ შენიშნულია, რომ გაშლილ ვაკე-ადგილებში, ვაზი ღონივრად იზრდება, ღვინო-კი მდარე ღვება. და თუ ასეთ ადგილებში წვიმები ხშირად იცის, სიმწიფის დროს ყურძენს სიღამპლე და ქია უჩნდება. ასეთ ადგილებში უმჯობესია გააშენოთ უმთავრესად დიდ-მოსავლიანი ჯიშები, ჩვეულებრივი ხარისხის ღვინის მისაღებად.

მალლობები და გორაკები, სადაც ქარი ხშირია და ადრეც იცის აცივება, სავენახედ უვარგისია. ასეთ ადგილებში ვაზს უმძიმს ზრდა, მისი ნაყოფი ნაკლებ წვნიანი და შაქრიანი გამოდის და ვერც ასწრებს კარგად დამწიფებას.

მთისა და გორაკების კალთები, ძველათგანვე ცნობილია როგორც საუკეთესო სავენახე ადგილები.

მართალია, კალთებზე ნიადაგები ჩვეულებრივ ისეთი ღრმა და ნოყიერი არ არის და ვაზი იმდენ მოსავალს ვერ იძლევა, როგორც ვაკე-ადგილებში, მაგრამ, სამაგიეროდ, მოსავალი ყოველთვის უკეთესი იცის და ღვინოც ჩინებული გამოდის.

საზოგადოდ რომ ვსთქვათ, სავენახედ ისეთი ნიადაგია შესაფერი, რომელიც ფხვიერი, ფორვანი და მცირემოსავლიანია, თუ ამავე დროს მდებარეობაც ფერდობი აქვს.

დიდი მნიშვნელობა აქვს ფერდობის მიმართულებას, ყველაზე უკეთესი იქნება, თუ სავენახე ადგილს **სამხრეთისაკენ** ექნება მიმართულება (დაქანება), რადგან ვაზი ასეთ მდგომარეობაში უფრო მეტი მზის სხივებით ისარგებლებს და არც გაზაფხულის ყინვებით მოიწვის.

ამის შემდეგ კარგია აგრეთვე **სამხრეთ-დასავლეთის, სამხრეთ-აღმოსავლეთის და დასავლეთისაკენ** დაქანებული ფერდობი ადგილები.

აღმოსავლეთისაკენ დაქანება სავენახედ უფრო შეუფერებელია მისთვის, რომ ასეთ ადგილებში ვენახს ხშირად მოსწვავს ხოლმე გაზაფხულის ყინვები.

ჩრდილოეთის მიმართულების ადგილები უმჯობესია ისეთ კუთხეებში. სადაც ზაფხულობით დიდი სიციხეები ღვება და ნაკლები წვიმა მოდის.

სავენახე ადგილის მდინარე წყალთან სიახლო-

ვეს თუმცა ზოგი სთვლის არა სასურველად, მაგრამ არის ხალხე წმინდა ადგილობრივი პირობები, სადაც წყლის სიახლოვით ვენახები არას კარგავენ; წყალი გვალვიან ზაფხულზე აგრილებს და აზომიერებს ჰავას. ჩვენში, ხშირად, საუკეთესო ვენახები გაშენებულია მდინარეების მახლობლად; ასეთებია, მაგ., ყვრილის, რიონის და ალაზნის მიდამოები.

ტყის სიახლოვე სავენახე ადგილისათვის მიტომ არაა სასურველი, რომ ტყე ხელს უწყობს ვაზის სხვადასხვა მავნებლების გავრცელებას.

მეორე მხრივ ტყე სასარგებლოცაა მით, რომ ვენახს იფარავს მძლავრი ქარებისაგან და აზომიერებს ჰავის პირობებს.

ვინაიდან ვაზი მჩატე, უღონო ნიადაგსაც კარგად ეგუება, ამიტომ უმჯობესი იქნება, რომ ვენახი გაშენდეს მხოლოდ ასეთ ნიადაგზე, რაც საშუალებას მოგვცემს მეურნეობაში ყველა გამოუსადეგარი ადგილი გამოვიყენოთ, ვაკე და უფრო შავი, ნოყიერი ნიადაგი-კი სხვა სასარგებლო მცენარეებს დაუთმოთ, როგორც, მაგალითად პურეულები: პური, სიმინდი, შვრია და სხვა.

სავენახე ნიადაგის შემოწმება.

ვენახმა რომ კარგად იხაროს, დიდხანს იცხოვროს და მეტი მოსავალი მოიტანოს საჭიროა სავენახის ამორჩევის შემდეგ, რაც შეიძლება კარგად გაისინჯოს ადგილი და ისე გაშენდეს მასში ვაზი.

ჩვენში, საერთოდ, მეტ წილად მთაგორიანი ადგილებია და ამიტომ სავენახე ნიადაგიც სხვადასხვა ალაგას სულ სხვადასხვა ღირსებისაა.

ზწირია ისეთი შემთხვევა, რომ ერთსა და იმავე სავენახე ადგილში თქვენ შეხვდებით როგორც ქვიშიანს, ისე თიხნარს და ალაგ-ალაგ კირნარსაც; ზოგან ნიადაგი ნესტიანია, ზოგან-კი მშრალი.

აი ამ სხვადასხვა შემადგენლობისა და თვისების ნიადაგებს თავისი შესაფერისი ამერიკულ მწარე ლერწმე დამყნილი ვაზი უნდა შეურჩიოთ ხოლმე; წინააღმდეგ შემთხვევაში ვაზი დაიჩაგრება, დაავადდება, მოსავალს თანდათან მოუკლებს და ველარც ხანგრძლივად იარსებებს.

ნიადაგის შემოწმება შეიძლება როგორც ყამირში, ისე ორპირად გადაბრუნებულ ადგილში ნიადაგის ნიმუშის ამოღებით; ბევრად უმჯობესია ყამირის გასინჯვა.

როდესაც სავენახე ადგილი ერთგვარია, შუა ადგილიდან აიღოთ ნიადაგის მარტო ერთი ნიმუში.

იმ შემთხვევაში-კი, თუ სავენახე ადგილი ნაირ-ნაირია, სხვადასხვა ადგილიდან ცალკ-ცალკე უნდა აიღოთ ნიმუში იმდენი, რამდენ-ნაირიც ნიადაგია.

ნიადაგის ნიმუშს აიღებთ ასე: ჯერ მონიშნავთ ასაღებ ადგილებს, შემდეგ ამოთხრით ორმოებს 26-27 გოჯის სიღრმეზე და 9-10 გოჯის სიფართო-ზე; ორმოს ერთი მხარე უნდა იქნეს შვეული, საი-დანაც აიღება ნიმუში.

მაშინვე, სანამ ორმოს ეს მხარეები შეუშრებო-დეს და ჩაენგრეოდეს, შეუღდგებით მის შემოწმებას.

ამ ორმოს შვეულ მხარეს რომ დააკვირდეთ, აშკარად შეამჩნევთ რამდენსამე სხვადასხვა აგებულე-ბისა და ფერის ფენებს.

ზოგან ფენები დიდად განსხვავდებიან ერთმა-ნეთისაგან, ზოგან-კი ეს განსხვავება ძნელი შესამ-ჩნევია.

შვეული მხარის თავზე ჯერ აიღებთ ნიჩბით ნა-ხევარ გოჯზე ნეშომპალს და გადაყრით მას გვერდ-ზე; მის ქვეშ მდებარე ფენი-კი იქნება ნიადაგის ზე-დაფენი. ის უნდა აიღოთ ერთი ბარის სიფართოეზე, ორი გოჯის სისქეზე და ოთხი გოჯის სიღრმეზე, შემოსკრათ ყოველ გვერდით და გამოიღებთ ბარით. დაახლოვებით სამ გირვანქამდე.

ასეთივე წესით აიღებთ ნიმუშს ქვენიადგიდანაც. აღებულ ნიმუშს, თუ რამ ქვა, ქვიშა, ფესვები ან სხვა რამ შერეული ექნეს, ნუ მოაშორებთ.

აღებული ნიმუშები ერთმანეთში არ უნდა აურიოთ; თვითთელი — ცალკე-ცალკე გახვიეთ ორ-ორჯერ სუფთა ქაღალდში, ზედ წააწერეთ და ისე ჩააწყვეთ საამისოდ მოწყობილ ტილოს პაწია ტომსიკაში (იხ. სურ., 1). ბარათში ჩაიწერება: გვარი და სახელი სავენახე ადგილის მეპატრონისა, მაზრა, თემი, სოფელი, ადგილმდებარეობა, რა სიღრმიდანა ამო-

სურ. 1.

ნიადგის აგებულება: ა—ნიადგის ზედა პირი, ბ—გარდამავალი ფენი ქვენიადგიდან, გ—ქვენიადგი.

ღებულნი ნიმუში, ფენა, მისი ფერი და აგებულება, გადაბრუნებულია ნაკვეთი თუ ყამირი, ნოტიოა ადგილი თუ არა, და აგრეთვე დრო ნიმუშის აღებისა.

ამგვარად აღებული ნიმუში უნდა გადაეგზავნოს გამოსაკვლევად საცდელ სადგურს სოფ. საქარაში (იმერეთი), ანუ ურიათ უბანში (კახეთი), სადაც დაწვრილებით გასინჯავენ და შემოწმებენ მას შემდეგ-კი ამცნობენ, თუ როგორია სავენახე ნიდაგი და რომელი ამერიკული ჯიშის ვაზი უფრო გამოსადეგი და შესაფერისი იქნება საძირედ.

გაგულის შემოღობვა.

როცა ამოარჩევთ სავენახე ადგილს, მაშინვე უნდა შეუდგეთ მის შემოღობვას.

ღობის გასაკეთებლად საუკეთესო დრო გვიან შემოდგომაა, რადგან მუშა ხელი ამ დროს უფროა მოცლილი ამ საქმისათვის.

სხვადასხვა პირობებში შემოსაღობავად სულ სხვადასხვა მასალები იხმარება:

მთა-გორიან ადგილებში, სადაც ქვა საკმაოდ იშოვება, ვენახი უმჯობესია ყორით შემოიღობოს. ყორის ასაშენებლად მოზრდილი ქვები ან მშრალად უნდა შეალაგოთ და დააწყოთ ერთი-მეორეზე, ან კირით უნდა შელესოთ და გაამაგროთ.

ერთხელ რიგიანად გაკეთებული ასეთი ყორე სამუდამოა.

იქ-კი, სადაც ქვა არ იშოვება და კარგი ტყე ახლოსაა, ვენახი ან ხიმით უნდა შემოიღობოს, ან და მუხის ანუ წაბლის სარებზე გადაღობილ შქერის წნელით.

შქერის ღობე თამამად სძლებს 13-15 წლამდე. ძალიან კარგია საღობავად აგრეთვე სხვადასხვა ხის ჯიშის მესრები (ანუ მსხვილი სარები), როგორც,

მაგ., დაპობილი მუხის, წაბლის, ბეაღისა (საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა) და აკაციის ხისა.

ახალ-მოზარდი, უგულო ხის სარები ადრე ღებება და ამიტომ ღობისათვის უვარგისია.

ხუთ წელიწადზე მეტი ხნის გულიანი სარები მეტი გამძლეა და ამისათვის უფრო გამოსადეგია ღობისათვის.

დასასობად არჩეულ სარებს ჯერ უნდა წაუთალოთ თავები. შემდეგ კი ან ცეცხლზე მორუჯავთ ან და კუპრში ამოაველებთ წათლილი თავებით.

კუპრში ამოსაველებად სამჯობინოა მხოლოდ ხმელი სარები რომლებიც რამდენიმე წუთით უნდა ჩააწყოთ მომთბარ კუპრში.

არ ვარგა კუპრში ნედლი სარების ამოვლება, რადგან კუპრი ხელს უშლის მათ გაშრობა გახმობას და მერქანსაც უღობს.

ხის კუპრი, როგორც უფრო სქელი მასალა, სარების ამოსაველებად გამოუსადეგარია; ქვა-ნახშირის კუპრი ბევრად უკეთესია.

წარუჯული ან კუპრში ამოვლებული სარები ისე უნდა დაასოთ ხოლმე, რომ წათლილი თავები მიწით არ დაიფაროს მთლიანად, რადგან სარები მიწის ზედაპირთან უფრო ადრე ღებება, ვიდრე ღრმად მიწაში.

დიდი გამძლეა აგრეთვე შაბიამანის სითხეში ამოვლებული და გაქლენთილი სარებიც.

მაგრამ, შაბიამანის ხსნილში უნდა ჩააწყობთ მარტო ახლად დამზადებული ნედლი სარები და არა ხმელი—ძველი სარები.

ისეთი გამძლე ჯიშებისათვის, როგორცაა: მუხა, წაბლი და აკაცია, სითხე უნდა აიღოთ 2⁰/₁₀ სიმაგრის (ე. ი. ორ ფუთ ნახევარ წყალზე—2 გირვანქა შაბიამანი).

სუსტი ჯიშის სარებისათვის-კი, უფრო მაგარი შაბიამანის ხსნილს შეაზავებთ, — დაახლოებით 6⁰-იანს (ორ ფუთ ნახევარ წყალზე აიღებთ 6 გირვანქა შაბიამანს).

ამგვარად შეზავებულ სითხეში წათლილი თავებით ჩააწყობთ სარებს 1-3 კვირამდე, — უმჯობესია მზიან ამინდებში.

ალვის ხის, ტირიფისა და ვერხვის სარები, რადგან სხვა ჯიშებზე უფრო მალე იქვდნება, შაბიამანის სითხეში ერთი კვირის განმავლობაში უნდა დარჩეს.

წიფელა, რცხილა, თელა, მუხა, წაბლი და კობიტი (იფნი) ასეთ სითხეში ორ კვირას მაინც უნდა დარჩეს.

მხოლოდ ფიქვი და აკაცია, როგორც ყველაზე უფრო ძნელად მიმდები და გამტარებელი სითხისა, უმჯობესია სამ კვირამდეც იყოს სითხეში ჩაწყობილი.

წათლილი თავებით სითხეში ჩაწყობილი ნედლი სარები მზის საშუალებით აორთქლებენ თავის

წვენს და სამაგიეროდ მიიღებენ და გაიქვლებიან შაბიამნის სითხით, რაც დაიფარავს მათ მოჰვალში დაღობისაგან.

ამნაირად დამზადებული სარები გამძლეობით აღარც კი ჩამოუვარდებიან მუხისას.

თუ ხმელი სარები გაქვთ შაბიამნით გასაკეთებელი, მაშინ უმჯობესია იგი ძალიან გამოიხარშოს ასეთ ხსნილში, რომ უფრო გაიქვლეთოს.

ძალიან კარგი იქნება, თუ ყორისა და წნელის ლობებზე ზევიდან გადაავლებთ კიდევ ეკალს, რაც ხელს შეუშლის უწესოდ მასზე გადასვლა-გადმოსვლას.

ვენახის შემოღობვა შეიძლება აგრეთვე არხით და ეკლიანი მავთულითაც.

მხოლოდ მავთულის მთავარი ნაკლი იმაშია, რომ იგი გოქებსა და შინაურ ფრინველებს ვერ იკავებს და ხშირად ესაჭიროება ხოლმე დაჭიმვა — შესწორება. ყველაფერს სჯობია **სტე ანუ ცოცხალი ლობე**, ესე იგი, როცა ვენახს შემოურგავთ ისეთ მცენარეებს, რომელიც მკიდროდ იზრდება, ეკლები აქვს და ვერც საქონელი ეკარება, ვერც ადამიანი გავა შიგ.

ასეთი მცენარეები ბევრნაირია: გარეული („სამფოთლიანი“) ლიმონი, გლედიჩი, ცრუ ფორთოხალი, კოწახური, კვრინჩხი, კუნელა; ბროწეული, ტყემალი და სხვა.

მიწის გადაბრუნება.

მიწის გადაბრუნებამდე სავენახე ადგილში ჯერ გზები უნდა გაიყვანოთ.

თუ ადგილი ვაკეა და მოზრდილი, უკეთესია ჯვარედინად გზების გაყვანა: — თუ ფერდობია მაშინ კი უმჯობესია დაკეცილი, მიხრილ-მოხრილი გზები. მხოლოდ გზას უნდა ექნეს არა ნაკლები სამი არშინის სიფართე.

ამის შემდეგ შეუდგებით მიწის გადაბრუნებას.

ნამყენი ვახით კარგი ვენახი გაშენდება მხოლოდ გადაბრუნებულ და რივიანად შემზადებულ მიწაზე.

სავენახე ადგილი უნდა გადაბრუნდეს: **შემოდგომაზე, ზამთარში ან ადრე გაზაფხულზე.** უკეთესია შემოდგომაზე. ამ დროს მიწაც ზომიერადაა დანოტიებული და მუშა ხელიც უფრო მოკლილია.

სამუშაოდ შეძლებისა-და-გვარად უნდა შეარჩიოთ კარგი და მყუდრო ამინდი, როცა მიწა საკმაოდაა შემშრალი. წვიმაში ან **სუფთა მიწის მუშაობას უნდა ერიდოთ.** ცუდ ნებისა-და-გადაბრუნებული მიწა წესიერად ვერ დაშენდება (გამაგრდება).

სუფთა მიწის მუშაობას უნდა ერიდოთ. ცუდ ნებისა-და-გადაბრუნებული მიწა წესიერად ვერ დაშენდება (გამაგრდება).

Handwritten notes in the left margin: '16/1', '16/2', and '16/3'.

ყველანაირ ნიადაგის ერთსა და იმავე დროს გადაბრუნება არ გამოდგება.

თუ სავენახე ადგილი მძიმე — ძარღვიანი თიხნარია, უმჯობესია იგი შემოდგომაზე გადააბრუნოთ. ამ დროს გადაბრუნებული ნიადაგი ზამთრის განმავლობაში ყინვებისა და ჰაერის ცვალებადობის გამო დაიშლება და გაიჟღერება ნესტით.

თუ ნიადაგი ქვიშნარია და ფხვიერი, მაშინ მისი გადაბრუნება უფრო გვიანაც შეიძლება. ასეთი ნიადაგი უნდა გადააბრუნოთ ზამთრის დამლევს, ან ადრე გაზაფხულზე, მხოლოდ ორი ან სამი კვირით ადრე ვაზის დარგვამდე, რომ ნიადაგმა დაჯდომა და დასვენება მოასწროს.

ჰაერისა და ადგილმდებარეობის მიხედვით სავენახე ნიადაგი სხვადასხვა სიღრმეზე უნდა გადააბრუნოთ.

მშრალი ფერდობები უმჯობესია ერთი არშინის სიღრმეზე გადაბრუნდეს; ციცაბო ფერდობები კი უფრო ღრმათაც.

გაშლილსა და ვაკე ნესტიან ადგილებში თორმეტ გოჯზედაც სრულიად საკმაოა ნიადაგის გადაბრუნება.

საერთოდ, ვაკე-ალაგებში სავენახე ნიადაგი სამ ჩარეკზე უნდა გადაბრუნდეს, ფერდობები-კი უფრო ღრმად, რადგან ფერდობების ნიადაგი დამუშავებისა და ნალექების გამო მაინც ჩამოირეცხება, დაიწვეს

და დადაბლდება. ძლიერ ციცაბო ფერდობებზე, სადაც გადაბრუნებული ნიადაგი თავს ვერ დაიჭერს და დაცურდება, გადაბრუნების დროს ყოველ ექვს ან რვა საუენზე, მთელი ნაკვეთის გასწვრივ, უნდა დასტოვოთ ერთი არშინის ან არშინ ნახევარი სიგანის დაუბარავი ნიადაგი ანუ ხტულები. ეს ხტულები შეაკავებენ გადაბრუნებულ ნიადაგს და დაიფარავენ მას წვიმა-ნიაღვრების დროს ჩამორეცხვისაგან.

ნიადაგის გადაბრუნება შეიძლება უბრალო და ორთქლის გუთნებით; ამ შემთხვევაში ერთი გუთანის წინ მიდის და ნიადაგს აბრუნებს შვიდ-რვა გოჯზე, მეორე-კი იმავე კვალში უკან მიყვება და აღრმავებს ხუთ-ექვს გოჯამდე.

მაგრამ ყველას სჯობია ხელით გადაბარვა.

ნიადაგის ამგვარად გადაბრუნების დროს საჭიროა იქონიოთ: კარგი მჭრელი ბარი, წერაქვი, მიწის ამოსაყრელი მოღუნული რკინის ნიჩაბი, თოხი, ლარი, ცული (ნაჯახი), წალდი, საზომი ჯოხი და ლომი.

სანამ გადაბრუნებას შეუდგებოდეთ, ჯერ უნდა კარგად დივათვალაიეროთ ადგილის მოყვანილობა და თუ სადმე ოღრო-ჩოღრო შენიშნოთ, უსათუოდ უნდა შეასწოროთ და ამოავსოთ მიწით.

თუ დასამუშავებელ ადგილზე ჩირგვები და სხვა ამგვარი მცენარეებია, უნდა მოსჭრათ და აილოთ. მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა შეუდგეთ ნიადაგის გადაბრუნებას.

მუშაობას დაიწყებთ ადგილის ქვემოდას
თვისაც სწორი ხაზების გავლებით მთელ ნაკვეთს
დაპყოფთ თითო არშინის სიგანის ნაქრებად. ჯერ
პირველი ნაქრიდან აიღებთ პირველ ფენს და დაყრით
მის წინ. მეორე მეორე ფენს ამოიღებთ უა დაყრით
ზევიდან წინათ ამოღებულ პირველ ფენს.

როცა პირველ თხრილს ამოიღებთ საჭირო
სიღრმეზე, დაიწყებთ მეორე თხრილის ამოღებას. მე-
ორე თხრილის ზედაფენს ჩაყრით პირველ თხრილში
და ზევიდან დააყრით მეორე თხრილის შემდეგ ფენს.
ამგვარად პირველი თხრილი აიკვება მეორე თხრი-
ლის მიწით.

ასე განაგრძობთ მუშაობას მანამ, სანამ სულ
არ მოათავებთ მთელი ადგილის გადაბრუნებას.

უნდა ეცადოთ, რომ თხრილები თანაბარი სიღ-
რმისა იყოს; წინააღმდეგ შემთხვევაში დამუშავებული
მიწის ზედაპირი უსწორ-მასწორი დარჩება.

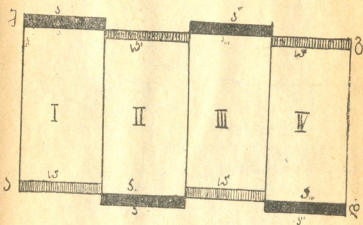
უკანასკნელი თხრილი თუმცა ცარიელი დარ-
ჩება, მაგრამ დაბოლოს ისიც აუცილებლად უნდა
ამოავსოთ პირველი თხრილიდან ამოღებული ნაკვე-
თის გარეთ დაყრილი მიწით, რომელსაც ურმით ან
ჯინებით მიიტანთ.

ამ წესით მუშაობა მისაღებია უფრო ფერდობ
ადგილებზე.

თუ ადგილი ვაკეა, მას ჯერ დაპყოფთ წყვილ-
წყვილ გასწვრივ ნაკვეთებად. ერთ ნაკვეთს ერთი

მზრიდან გადააბრუნებთ, მეორეს-კი მეორე მზრიდან.

დაბოლოს, ნაკვეთის თავსა და ბოლოში დარჩენილ ცარიელ თბრილებს ერთი-მეორის მიწით აავსებთ თავამდე (იხ. სურ. 2, 3).

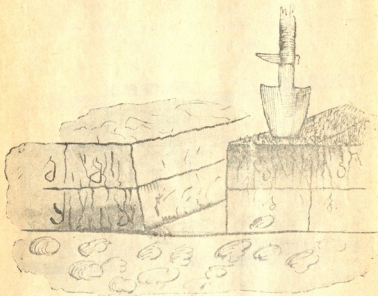
სურ. 2.

მიწის გადაბრუნება. ა. ბ. გ. დ. ვაკე ადგილის ნაკვეთია გადაბრუნებული; I. II. III. IV. გასწვრივ დაყოფილი პატარა ნაკვეთებია. ა-ი ა-II ა-III ა-IV პირველი გადაბრუნებული კვლები; ა-ი ა-II ა-III ა-IV — პირველი კვლებიდან ამოღებული მიწა და გადაყრილი ნაკვეთს გარეთ; WW — ყოველი ნაკვეთების უკანასკნელი კვალი.

ქვიზნარების გადაბრუნების დროს კარგი იქნება თუ მიწის ხოჭოს მატლებსაც ამოხოჭავთ ნიადა-

გიდან და დახოცავთ. ხოქო ხრავს ამერიკულ სასი-
რებს და დიდ ზარალს აყენებს ნამყენებს.

ხურ. 3.

წესი მიწის გადარუნებისა. აა—მარჯვნივ—ზედაფენი
ნიადაგის; ბბ მარჯვნივ—მეორე ფენი; აა მარცხნივ—
ზედაფენი ნიადაგისა ძირში ჩაყრილი; ბბ მარცხნივ—
მეორე ფენი ზედაფენზე დაყრილი.

თუ თხრილების ამოღების დროს მიწაში ჯირ-
კვებს, ფესვებს, ქვას და ყარეს შეხვდებით, უსა-

თუოდ უნდა ამოყაროთ ზევით, მოაგროვოთ ერთ ადგილას და ვენახს გარეთ გაიტანოთ.

თუ ადგილი ნესტქარბია, საჭიროა არხებით მისი დაწრეტა. უამისოდ ასეთ ადგილებში ყოველთვის უნდა ერიდოთ ვენახის გაშენებას. ამისთანა ნიადაგში ვაზი ან სულ ვერ იხეირებს, ან და, თუ იხეირა, ყურძენს უაისხამს მეტისმეტად წყლიანსა და უგემურს; სოკოს ავადმყოფობაც უფრო დასჩაგრავს მას და ზამთრის სუსხიც იოლად დააზიანებს.

სავენახე ადგილის ნესტიანობის გამოსაკვლევად წლის სხვადასხვა დროს (ზაფხულს გარდა), სხვადასხვა ადგილას უნდა ამოიღოთ ერთი მეტრის სიღრმის ორმოები; დააცადოთ ერთ დღე და ღამეს მაინც, რომ ორმოებში წყალი მოგროვდეს.

მეორე დღეს თუ შენიშნავთ, რომ წყალმა ორმო გაავსო თავამდე, ადგილი ძალიან ნესტიანი ყოფილა და გამოშრობას თხოულობს; უამისოდ მასში ვაზი ვერ გაიხარებს.

თუ ორმოში იმდენი წყალი ჩადგა, რომ მის ზედა პირიდან ნიადაგის ზევითა პირამდე ნახევარი მეტრი-ლა რჩება, მაშინაც უმჯობესია ნიადაგი გამოშრობილ იქნას.

იმ შემთხვევაში-კი, თუ წყალი ორმოში ნიადაგის ზედა პირიდან სამ მეოთხედ მეტრზე ან უფრო დაბლა სდგას გრილ დღეებშიაც, მაშინ ასეთი ნია.

დაგი ნესტიან-ქაობიანი არაა და აღარც დაწრეტს
თხოულობს.

დაკვირვება უნდა სწარმოებდეს მხოლოდ კარგ-
სა და მშრალ ამინდებში და არა გრილსა და ჭინ-
კულიანში.

როდესაც ქვენიადგის წყალი მიწის ზევითა პირ-
თან ახლოსაა, საკმაოა მისი სათავეის მონახვა და ღია
არხებით ძირს დაქანება.

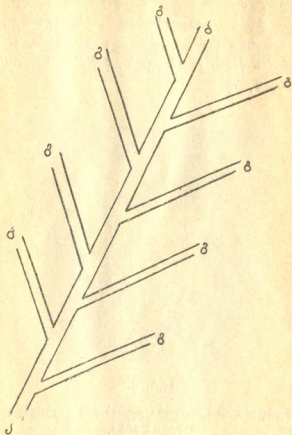
თუ წყალი ახლოს არაა მიწის პირთან, მაშინ
ადგილი უნდა დაიწრიტოს მთელი რიგი დახურული
არხებით. ამისათვის ჯერ უნდა ამოიღოთ მთავარი
არხი ადგილის დაქანების მიმართულებით. შემდეგ ამ
მთავარ არხს ორივე მხრივ კიდევ უნდა მოუწყოთ
დამხმარე გვერდის არხები, რომლებიც ყოველ მხრი-
დან მოიკრებენ წყალს და გადასცემენ მას მთავარ
არხს (იხ. სურ. № 4).

ნიადგის მიხედვით არხები სხვადასხვა სიღრმე-
ზე უნდა ამოიქრას, მსუბუქ ქვიშნარებში შესაძლოა
უფრო ნაკლებ სიღრმეზე გაიქრას არხები, მძიმე
თიხნარებში კი—რაც შეიძლება ღრმად.

ქვიშნარების დასაწრეტად საკმაოა არშინ-ნახე-
რის სიღრმის არხის გავლება; ქვეთიხნარისათვის ორი
არშინი ჩარეკ-ნაკლები უა თიხნარისთვის კი არა-
ნაკლებ ორი არშინისა.

საწრეტმა არხებმა რომ ადგილი ტყუილად არ
მოაცდინონ, საჭიროა მათი მიწით დაფარვა, რაიც

ასე კეთდება: როდესაც ამოიღებთ საჭირო სიღრმის

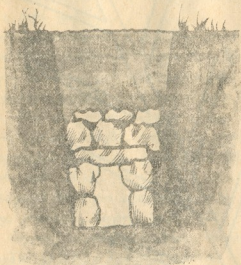

სურ. 4.

საწრეტ არხთა სისტემა. აბ—მთავარი არხი, ბ — ვვერ-
დის არხები.

არხს, რომლის სიგანე არშინს ან სამ ჩარეკს უნდა
უდრიდეს, ძირში ჩაუყრით მოზრდილ პრტყელ-
პრტყელ ქვებს ოთხკუთხურად ან სამკუთხურად,
მასზე დააყრით წვრილ ქვებსა და ხვინკვებს, არხის
დანარჩენ ნაწილს კი ამოავსებთ პირამდე მიწით (იხ.
სურ. 5, 6, 7).

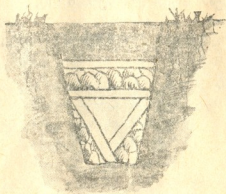

სურ. 5.

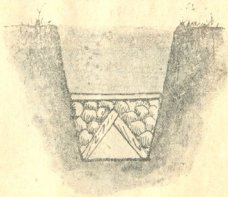
დახურული ოთხკუთხური ქვებისაგან გაკეთებული
საწრეტი არხი.

იქ, სადაც ქვა არ იშოვება, საწრეტი არხი
უბრალო წნელით ან წამლითაც შეიძლება გაკეთდეს.

ამისათვის გათხრილი არხის ძირში, ერთი-მეორეზე
სამი ჩარეკის მოშორებით ჯვარედინად დააწყობთ ჯერ

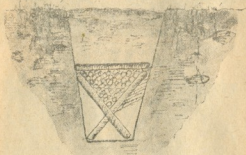
სურ. 6.

სურ. 7.

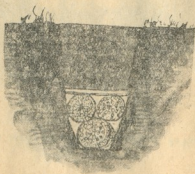
სამკუთხური ფორმის საწრეტი არხები.

მსხვილ ჯობებს, შემდეგ მასზე ზევიდინ დააწყობთ
წნელის კონებს, დააყრიეთ ორ გოჯზე ნეშომპალს
და ამოავსებთ მიწით (იხ. სურ. 8, 9).

სურ. 8.

ჯვარედინ სარებზე წყნელით გაკეთებული დახურული
არხი.

სურ. 9.

უსაზოდ გაკეთებული დახურული არხი.

რაც შეეხება არხებს შორის მანძილს, ეს დამოკიდებულია თვით არხის სიღრმეზე. რაც უფრო ღრმად იქნება არხები გაქრილი, მით უფრო მეტი არე დაიწრიტება მის ახლო-მახლო, მაშასადამე, არხებიც უფრო შორი-შორს უნდა იყოს ერთმანეთზე დაცილებული.

მრავალი ცდებით დამტკიცებულია რომ, როდესაც არხი არშინ-ნახევარის სიღრმეზეა გაქრილი, მაშინ, როგორც გვერდის თხრილები, ისე მთავარი არხები დაშორებული უნდა იყოს ერთი-მეორეზე: 1) მძიმე აყალოში ანუ თიხნარში 6 საეენზე; 2) ქვეთიხნარში — 7 საეენზე, 3) ქვიშნარში — 10 საეენზე და, ლორდიან ქვექვიშნარში — 12 საეენზე. ამგვარად დამუშავებული და შემზაფებული ნიადაგი საუკეთესო პირობაა ყოველგვარი წერვის ნორჩი ფესვების განვითარებისათვის.

ფარდობებზე ვენახების დაცვა მძლავრი წვიმებისაგან.

ჩვენში საუკეთესო ვენახები მეტნაწილად გაშენებულია მთაგორიან ადგილებში, დაქანებებზე.

ასეთ ადგილებში ზაფხულის შხაპუნა დიდი წვიმები ხშირად საშინელ ზარალს აყენებს ხოლმე ვენახებს; დაკრული წვიმის ნაკადულები რეცხავს და ღარავს ნიადაგის პირს და საკმაო სიღრმეზე აშიშვლებს ხოლმე ვაზის ფესვებს; ვაზი ასეთ გარემოებაში ძალიან წუხდება და იჩაგრება. ამიტომ ასეთ ადგილებში სავენახეს აუცილებლად ესაჭიროება გამაგრება.

ნიადაგის გამაგრება შეიძლება ხტუნებით ანუ ხელოვნურად მოვაკებულ მალლობებით (იხ. სურ. 10).

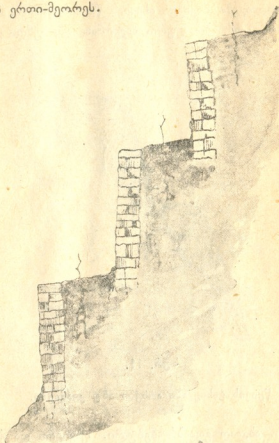
მაგრამ ღია არხებით გამაგრება-კი გაცილებით უკეთესია (იხ. სურ. 11).

ადგილის დაქანებისა და ნიადაგის თვისებების მიხედვით წყლის შემკავებელი არხები სხვადასხვა მანძილზე უნდა იქნეს ერთი-მეორეზე დაცილებული.

რაც უფრო მეტი დაქანება ექნება ადგილს, მით ნაკლებად შეისვამს და დაიჭერს წვიმის წყალს მიწა. ამისთვის არხები ასეთ შემთხვევაში ახლო-ახლოს უნდა გაავლოთ; პირიქით, თუ ადგილი მცირედაა

დაქანებული, მაშინ არხებიც უფრო უნდა დააშო.
როთ ერთი-მეორეს.

სურ. 10.

ფერდობის ვენახი, მოვაკებული მალლობებით.

ძარღვიანი თიხნარები და დაუმუშავებელი მაგარი ნიადაგები ნაკლებ ისვამენ წვიმის წყალს. ასეთ ადგილებში არხები უფრო ახლო-ახლოს უნდა გაი-

სურ. 11.

წყლის გასაყვანი არხები ანუ კვანძები.

ყვანოთ. ახლად გადაბრუნებული, ფხვიერი და ქვანარევი ნიადაგები კი, მეტად ისრუტავენ წყალს; ამისთვისაა, რომ ასეთ ალაგებში ერთი-მეორის მოშორებით გაავლებენ ხოლმე არხებს.

სხვადასხვა დაქანებისა და ნიადაგის თვისებების მიხედვით წყლის შემკავებელ არხებს ერთი მეორეზე შემდეგნაირად დააშორებთ.

I. 10⁰-ს მცირე დაქანების ადგილზე: მძიმე თიხნარში—60 საყენზე, მჩატე და ფხვიერში—80 საყ. და ხვინკუნარ-ქვიშნარებში—80 საყ.

II, 20⁰-ს ზომიერ დაქანებაზე: მძიმე თიხნარში—30 საყ., ფხვიერში—50 საყ., და ქვიშნარში—80 საყ.

III. 30⁰-ს დიდ დაქანებაზე: მძიმე თიხნარში—30 საყ., და ქვიშნარში—50 საყ.

IV. 4⁰-ს ფრიალა დაქანებაზე; მძიმე თიხნარში—10 საყ., ფხვიერში—25 საყ., და ქვიშნარში—30 საყენზე.

არხები უნდა გაიჭრას ისეთ სიღრმეზე, რომ დაკრულო, უცარი დიდი წვიმების დროსაც კი არ გადადიოდეს მის ნაპირზე წყალი.

არხი ისე უნდა მოეწყოს, რომ თავის შუა ადგილიდან რაც შეიძლება მცირე დაქანებით მიემართებოდეს ორივე გვერდებისაკენ.

ეს მისთვისაა, საჭირო, რომ ოდნავად დაქანებულ არხში წვიმის წყალი ჩქარა აღარ დაეშვება, იოლად ველარ გაიტანს ვენახიდან ჩამორეცხილ მინას და იქვე ძირში დალექავს.

ოცდათი საყენი სიგრძის არხის დაქანება არ

უნდა აღემატებოდეს ნახევარი არშინიდან სანამ მოხდა
თხედ არშინამდე.

ის-კი აღსანიშნავია, რომ ყოველი წვიმის შემდეგ მიწით აესილი არხები აუცილებლად უნდა ამოიწმინდოს და გასუფთავდეს ხოლმე; ამოღებული მიწის ნალექი, რაც შეიძლება თანაბრად, უნდა მოეყაროს და განაწილდეს ქვემდებარე მიწის ზევითა პირზე, რომ მითი რამოდენიმედ მაინც შეივსოს ის დანაკლისი, რასაც წვიმის ნაკადულები ამ ადგილს აყენებენ.

ვაზის ჯიშის ამოჩვენვა.

ახალი ვენახის გაშენების დროს ვაზის ჯიშის შერჩევას დიდი ყირადღეება უნდა მიექცეს.

ვენახი მხოლოდ მაშინ იქნება სრული შემოსავლიანი, როცა მასში შესაფერის ჯიშებს გააშენებთ.

ჩვენს სავენახე კუთხეებში, როგორც იმერეთში, ისე ქართლ-კახეთში მრავალი ადგილობრივი საღვინე ჯიშებია გავრცელებული, რომლებიც აშკარად განირჩევიან ერთი—მეორესაგან, როგორც გარეგნული შეხედულებით, აგრეთვე ნაყოფის გემოთი, ღვინის ხარისხით და მოსავლიანობით.

ამ ჯიშებიდან მევენახემ ისეთები უნდა აირჩიოს და გააშენოს, რომლებიც მას მუდმივ საკმაო, თანაბარს და საუკეთესო ხარისხის მოსავალს მისცემენ.

ასეთია იმერეთში ყველაზე უფრო ცნობილი და გავრცელებული შემდეგი საღვინე ვაზის ჯიშები თეთრებში: ციცქა, კრახუნა, ცოლიკაური და ქწვიშხური.

შავებში: ოცხანური, მაჩანოური, საფერე და ძველშავი.

რაქაში—ალექსანდრული (შავი).

კახეთში — განთქმულია თეთრი ჯიშები მწვანე და რქა წითელი; შავ ჯიშებში კი, ყველასათვის ცნობილი, საფერავი.

ყველა დასახელებული ჯიშები ადგილობრივ ბუნებრივ პირობებს საუკუნეებით არიან შეგუებული და ამიტომაც ადგილობრივ პირობებში უკეთეს შედეგს იძლევიან, როგორც ამტანობით, ისე მოსავლიანობის და ღვინის ღირსების მხრივ.

ძალიან სარიდოა უცხო ჯიშების შემოტანა და მათი გავრცელება, როგორც ეს ბევრ მევენახეს სჩვევია ჩვენში.

რადგან ხშირ შემთხვევაში ასეთი ვაზები უცხო პირობებზე ვერ იტანენ, მალე იჩაგრებიან და მოსავალსაც გაცილებით უფრო მცირეს და მდარეს იძლევიან, გამონაკლისად ამ დებულებიდან შეიძლება აღინიშნოს. ალიგოტე და კაბერნე, რომელთაგან პირველი მუზრანში, ხოლო მეორე თელიანში საუკეთესო ხარისხის ღვინოს იძლევიან.

ჩვენში ბევრგან გავრცელებულია აგრეთვე პირდაპირ მოსავლის მომცემი უცხო ვაზის ჰიბრიდები, რომელნიც ფილოქსერსაც უძლებენ და ნაყოფსაც იძლევიან. მაგრამ ვინაიდან მათი ღვინო ჩვენი ჯიშების ღვინოებთან შედარებით ბევრად მდარეა ხარისხით, ამიტომ ჩვენმა მევენახეებმა მაზე ხელი უნდა აიღონ.

ეს ჯიშები მისაღებია მხოლოდ ისეთ მაღალ და

ცივ ადგილში, სადაც ჩვენი ჯიშები ვერ ასწრებენ
დამწიფებას.

ჩვენში კარგი სუფერის ყურძნის ჯიშები
იშვიათია, და რაც მოიპოვება აქა-იქ, ისიც მეტნა-
წილად საზღვარგარეთელი ჯიშებია.

სასუფრე ჯიშებიდან ან ძალიან საადრეო უნდა
აირჩიოთ, ან და საგვიანო, რომ მოსაველი იმ დროს
მიიღოთ, როცა სხვა ყურძენი არ იქნება ბაზარზე.

საადრეო სუფერის ჯიშებიდან ჩვენი პირობებისა-
თვის დღესდღეობით გამოცდილი და მისაღებია შემ-
დეგი: მადლენ ანჟევენი, შასლა დორე, შასლა
ვარდისფერი და თეთრი, ჩაუში, მალინერი და სხ.

საგვიანოებიდან კი: შასლა ნაპოლეონისა,
კატალონიე ბლანდე — კალაბრი, ალიბურლა ნუ-
არდე — მარსელი, კორნიშონი თეთრი და სხვა.

სუფერის ჯიში კარგ შემოსავალს მხოლოდ მა-
შინ მოგცემს, თუ ბაზარი გეახლოვებათ.

ჩვენს სავენახე კუთხეებში ყველაზე უკეთესად
სუფერის ჯიში ქართლში ხეირობს. აქაური ყურძენი
მეტე შაქრიანი და გემრიელი გამოდის. იგი ტანსაც
მეტეს შეიცავს, რის გამოც უკეთ სძლებს ინახებადა
შორს გადატანასაც უფრო ადვილად იტანს.

იმერეთის ყურძენი-კი უფრო წყლიანია, ტანინ-
საც შედარებით მცირეს შეიცავს, ამისათვის იგი
შორს ბაზარზე გადასატანად ნაკლებად ვარგისია.

ამერიკული ვაზის საძირე ჯიშის ამოჩენვა.

ვენახების გაშენების დროს უმთავრესი მნიშვნელობა აქვს აგრეთვე ამერიკულ საძირეებს. ამისათვის მათ შერევათაც განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს.

ამერიკული საძირეები ბევრნაირი ჯიშისაა და ეს ჯიშები სხვადასხვა ნიადაგს ერთნაირად როდი ეგუებიან.

ზოგი მათგანი კარგად ხარობს ნესტიანსა და მკვრივ თიხნარში, ზოგი-კი—მშრალ ქვა-ლორიან ქვიშნარში. არიან ისეთებიც, რომლებიც კირნარებსაც კარგად ეგუებიან.

ამ საძირეებს არც ფილოქსერის წინააღმდეგ გამძლეობა აქვთ თანაბარი.

ძალიან ანგარიშ-გასაწევია ის გარემოებაც, რომ ჩვენებური ვაზი ყველა საძირეს ერთნაირად კარგად ვერ ეწყობა.

ამისთვისაა რომ, ხშირად ადგილობრივი ვაზი, რომელიც ერთ საძირეზე დამყნილი დიდ მოსავალს იძლევა, მეორეზე ჩვეულებრივ მოსავალსაც უკლებს.

მრავალ ამერიკულ საძირეთა შორის დღეს-დღეობით ჩვენი პირობებისათვის გამოცდილი და

მისაღებია მხოლოდ ხუთიოდე ჯიში: რუპესტრის დიულო, რიპარია X, რუპესტრის 339, რიპარია X, რუპესტრის 101—14, რიპარია X, რუპესტრის 3306, რიპარია X, ბერლანდიერი 420-ა და შასლა-ბერლანდიერი 41-ბ.

ამ ჯიშების თვისება კარგად უნდა იცოდეს ყოველმა მევენახემ, რომ ვენახის გაშენების დროს შეცდომა არ ჩაიდინოს.

1. რუპესტრის დიულო წმინდა ამერიკული ჯიშია და ყველაზე უფრო გავრცელებულია ჩვენში. იგი ფესვებს უხვად ისხამს და შვეულაუ უშვებს ნიადაგში. კარგად ხეირობს მშრალ, მჩატე, მაგარსა და ქვიან ადგილებში. თავისუფლად უძლებს 25⁰/₀-მდე კირს.

ნოყიერ ნიადაგში მის ნამყენს ხანდახან ყვავილი სცივია.

მაგრამ ამის თავიდან ასაცილებლად საჭიროა ვაზი გრძლად გაისხლას და ზედმეტი ყლორტები გვიან გაეფურჩქნოს.

ჩვენებური ვაზის ჯიშები ამ საძირეზე კარგად იმყნობა და მეტიც ხარობს, ვიდრე სხვა საძირეებზე. მოსავალს კარგს იძლევა, მხოლოდ ყურძენს გვიან ამწიფებს. მასზედ დამყნილი ჩვენი ჯიშები ადრე იწყებენ ნაყოფიერებას და ადრეც ბერდებიან.

2. რიპარია X რუპესტრის 3309. ეს ჯიში დიკანკლედებით გამოყვანილია კუდერკის მიერ და საუკეთესო საძირედ ითვლება.

დიულოსავით იგიც ღონიერსა და შვეულად შიშვალ ფესვებს იკეთებს.

ჩვენებურ ჯიშებს კარგად ეთვისება. მოსავალს დიდსა და მუდმივს იძლევა, ღვინოსაც საუკეთესო ხარისხისა აყენებს.

ეს ჯიში კარგია საშუალო ღონის თიხნარში, ან ქვიშნარზე და აგრეთვე მავარ ქვიან ადგილებში, როგორც ფერდობზე, ისე ვაკეებში.

კირს 25—30% იტანს.

საერთოდ იგი უკეთეს შედეგს იძლევა მშრალ ნიადაგებში, თუმცა ნესტიან ნიადაგსაც საკმაოდ ეგუება.

3309-ზე დამყნილი ჩვენი ჯიშები ადრეც იწყებენ მსხმოიერებას და დიდხანსაც ცხოვრობენ.

3. რიპარია X რუბესტრის 101—14 მილორდე დეკარასეს მიერ გამოყვანილი ჰიბრიდია. კარგი საძირეა. მისი მრავალრიცხოვანი ფესვები თარაზულად მიიმართებიან ნიადაგში. ეს საძირე მყნობას კარგად ეთვისებს და მოსავალსაც მშვენიერს იძლევა. მისი გაშენება უმჯობესია ღრმა, ნოყიერსა და ცოტა ნესტიან ნიადაგებში, სადაც კირის რაოდენობა 20% არ უნდა აღემატებოდეს.

კარგად ხეირობს აგრეთვე ახალპირ ადგილებშიაც.

შესაფერ პირობებში გამძლეობა ამ ჯიშს ისეთივე აქვს, როგორც 3309 ჰიბრიდს.

4. რიპარია X რუპესტრის 3306 (კუდერკის მიერ გამოყვანილი), 3309 ჰიბრიდის მაგვარი ჯიშია, მხოლოდ ამ უკანასკნელთან შედარებით ნესტიან ნიადაგებს უფრო ეგუებიან.

5. რიპარია X ბერლანდიერი 420 ა — მილორდუ დეკარასეს მიერ გამოყვანილი, — საუკეთესო საძირედ ითვლება ისეთ ნიადაგებისათვის, სადაც კირის შემადგენლობა 50⁰/₀-მდე აღწევს.

მისი ნამყენი დიდ მოსავალს იძლევა და საუკეთესო ღვინოს აყენებს, ლერწი და ყურძენი ადრე უმწიფდება.

კარგად ხეირობს როგორც მჩატე, ისე ღრმა ღონიერ კირნარებში, თუ ნიადაგი მშრალია.

6. შასლა — ბერლანდიერი 41-ბ ძალიან კარგია, როგორც ნესტიან, ისე მშრალ კირნარებში. კირს 60⁰/₀-მდე თამამად უძლებს.

მისი ნამყენი მშვენივრად ყვავილობს, მოსავალს დიდს იძლევა და ღვინოსაც ჩინებულს აყენებს.

ნამყენს კარგად ითვისებს, მხოლოდ ფილოქსერას იმდენად ვერ ეწინააღმდეგება, როგორც ზემოთ-ჩამოთვლილი საძირეები.

ნამყენი ვაზის შენახვა დარგვამდე.

შემოდგომაზე, დაახლოებით ნოემბრის დამლევს, დასცვივა თუ არა ნამყენ ვაზს ფოთოლი, შეუდგებიან სანერგიდან მის ამოღებას.

და ყველა, ვინც კი აპირებს ახალი ვენახის გაშენებას, ეშურება ამ დროს იყიდოს და აირჩიოს კარგი ნამყენები, რადგან მოთხოვნილება დიდია და თუ არ დააჩქარა, შეიძლება გაზაფხულზე უვაზოდაც დარჩეს.

აღრე შეძენილ ნამყენ ვაზს დარგვამდე ძალიან კარგი შენახვა და მოვლა ესაჭიროება.

ჩვენში ბევრმა მეურნემ კიდევ არ იცის ძირითად ნამყენი ვაზების დარგვამდე — რიგიანი შენახვა, რის გამოც ხშირად დიდად ზარალდებიან.

ამისათვის, რომ ეს ასე არ მოხდეს, ყოველმა შეგნებულმა მეურნემ უნდა იცოდეს, თუ როგორ შეიძლება ნამყენი ვაზის შენახვა.

ნამყენის შენახვა ზამთარში ფარდულში ან გარეთ ცისქვეშაც შეიძლება, მხოლოდ უნდა ეცადოთ, რომ შესანახი ადგილი რამდენადაც შეიძლება დაფარული იყოს ქარ-ყინვისაგან და ზედმეტი სიმშრალის ან სინესტისაგან.

**შესანახ ბინად ყველაზე კარგი ადგილი, გრი-
ლი და ბნელი სარდაფია.**

ძირითადი ნამყენები შესანახ ბინაში უნდა შე-
ინახოთ მდინარის წმინდა ხოროშ ქვიშაში, რომე-
ლიც არც მეტად მშრალი უნდა იყვეს და არც ნეს-
ტიანი. ორივე შემთხვევაში ნამყენი გაგიფუჭდებათ.
მშრალი ქვიშა გამოაშრობს მას, ნესტიანი კი დაალ-
პობს. ქვიშა უნდა იყოს ოდნავ ნესტიანი.

ქვიშაში ჩასაფლავად გამზადილ ნამყენი ვაზის
კონებს ჯერ წყლით დანამავთ და ცოტაოდენ ქვი-
შას მოაყრით.

შემდეგ შესანახ ადგილზე დაყრით ძირს ორ
გოჯზე ხოროშ ქვიშას და ზედ დაწყობთ ნამყენე-
ბის კონებს წაწვენილად, ისე რომ ნამყენი თავებით
ცოტა მაღლა იყურებოდეს.

დაწყობის დროს კონა კონას არ უნდა ეხებო-
დეს და არც ცარიელი ადგილი უნდა დარჩეს თო-
რემ ვაზები შეხურდება, თეთრი ობი მოეკიდება და
ერთიანად წახდება.

კონასა და კონას შუა ჩაყრით ქვიშას და მაგ-
რად ამოავსებთ.

კონების ერთი-მეორეზე დაწყობა ორ წყებად
შეიძლება. ორ წყებაზე მეტი-კი არ ვარგა.

როცა კონების დაწყობას მოათავებთ, ზევი-
დან უნდა წააყაროთ ბლომად ქვიშა 6-7 გოჯზე
მაინც.

ამგვარად შენახული ნამყენი საიმედოა და დიდ-
ხანსაც ინახება.

დრო გამოშვებით უნდა დაათვალიეროთ შენა-
ხული ნამყენები. თუ, ვინცობაა, ობი გაუჩნდა,
შენახვის პირობები უნდა შეუცვალოთ. ზედმეტი სი-
ნესტე და სითბო უნდა ააცდინოთ.

ვენახის დარგვა.

დამუშავებული და კარგად შემზადებული სავენახე ადგილი, ვაზის დარგვამდე, რამდენიმე დღით ადრე, კიდევ უნდა მოხნათ და დაბაროთ და შემდეგ ფარცხით ან თოხით მოასწოროთ.

ამის შემდეგ მიწა მზადაა ვაზის გასაშენებლად. სანამ დარგვას შევუდგებოდეთ, სავენახე ადგილი ჯერ უნდა დაგვეგმოთ რიგებად.

რიგებს უნდა მისცეთ ჩრდილოეთიდან სამხრეთის მიმართულება, რომ ვაზმა მზითა და სინათლით უფრო მეტად ისარგებლოს.

იმ შემთხვევაში-კი, თუ ადგილობრივ ძლიერი ქარები იცის, უკეთესია რიგებს ქარის მიმართულება მისცეთ, რომ ვაზმა ვაზი უკეთ დაიფაროს ქარისაგან.

როდესაც დაგეგმვას მოათავებთ, შემდეგ ჯობებით უნდა დანიშნოთ რიგებში ვაზის ჩასარგავი ადგილები.

ვაზების დარგვა ვენახში უნდა ხდებოდეს წესიერად: სწორი რიგებით, — ოთხკუთხურად ან სამკუთხურად.

უწესრიგოდ ვაზების ჩარგვა ვენახში ნაკლებ ხელსაყრელია.

ამგვარად ჩაყრილი ვაზები თანასწორად ვერ განვითარდებიან, რადგან ზოგი ვაზი თხლად იქნება დარგული, ზოგი კი უფრო სქლად.

პირველ შემთხვევაში ვაზი უფრო მარტად გაიზრდება, რადგან უფრო მეტი სითბო — სინათლით და საკვებით ისარგებლებს; მეორე შემთხვევაში კი პირიქით.

უწესრიგოდ დარგული ვენახის დამუშავება და მოვლა უფრო ძნელია.

ამიტომ ვაზის ასეთნაირად დარგვა დღევანდელ მეურნეობაში ყოველად მიუღებელია.

ვაზის წესიერად დარგვა — კი გაცილებით უმჯობესია.

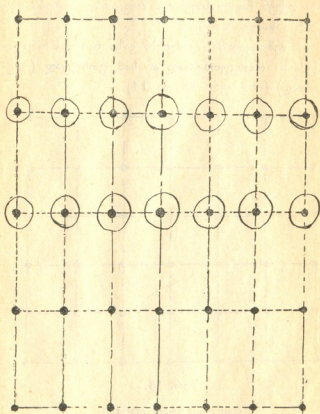
განსაზღვრული წესით დარგული ვაზი თანაბრად სარგებლობს სითბო სინათლით, წყლითა და საკვებით; თანასწორად და კარგად იზრდება; მოსავალსაც მეტსა და უკეთესი ხარისხისას იძლევა.

ამასთანავე მისი დამუშავება იოლია და თან იაფიც ჯდება.

სწორ რიგებად დარგვის დროს, რიგებს შორის მანძილი მეტი მოდის, თვით რიგებში ვაზებს შორის კი უფრო ნაკლები (იხ. სურ. 12).

ამნაირად გაშენებულ ვენახში, როგორც გუთნით დამუშავება, ისე ნაკელის შეტანა, აგრეთვე მავნებებთან ბრძოლა და სხვა ყოველგვარი მოვლა იოლი და მოხერხებულა.

სწორ რიგებად დარგულ ვაზს მხოლოდ ის ნაკ-
ლი აქვს, რომ ფესვები ზრდის დროს ხედებიან რი-

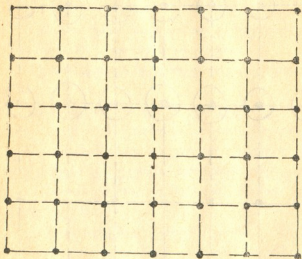
სურ. 12.

სწორ-რიგებად დარგვა.

გებში მეზობელ ვაზის ფესვებს და მათი ზრდა ფერხდება.

ყველაზე საუკეთესოა ვაზის იმ წესით დარგვა, როცა თქვენ მთელ სავენახე მოედანზე ვაზებს თანასწორ მანძილს აძლევთ.

ამ შემთხვევაში შეიძლება ვაზი დაირგას ორგვარი წესით: **ოთხკუთხურად** ან **სამკუთხურად** (ქაღრაკულად) (იხ. სურ. 13 და 14).

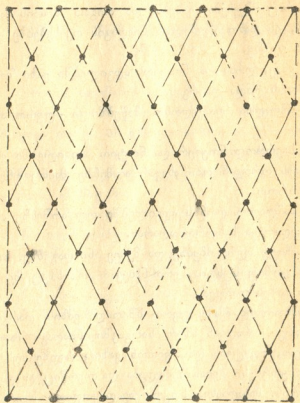

სურ. 13.

ოთხკუთხურად დარგვა.

ასეთი წესით დარგვის დროს ვენახში მეტი ვა-

ზი ეტევა. ვაზები ერთნაირად ვითარდებიან და თანაბრად ღებულობენ სითბოს, სინათლეს, წყალსა და საკვებ მასალას.

სურ. 14.

სამკუთხურად დარგვა (ქადრაკულად).

სამკუთხურად ვაზის დარგვა-კი ყოველმხრივ სამჯობინოა, რადგან ამ წესზე დარგული ვაზი მეტი მზითა და მიწით სარგებლობს.

რაც შეეხება ვაზებსა და რიგთა შორის მანძილს, ეს დამოკიდებულია ნიადაგის თვისებებზე და ვაზის ჯიშზე.

ვაკე, ღრმა და ნოტიო ადგილებში ვაზი შორი-შორს უნდა დაირგას.

მშრალსა და უღონო მიწებში კი — უფრო ახლოს.

საერთოდ ნოყიერ და ნოტიო ადგილებში ვაზი ვაზს ორიდან ორ-ნახევარ არშინზე მაინც უნდა დააშოროთ.

საშუალო ღონის ადგილებში ორ არშინზე ახლოს დარგვა სახეირო აღარაა.

მჩატე ფერდობებზე და მქლე ნიადაგებზე, თუ ვაზის ჯიშიც სუსტია, ერთ-ნახევარ არშინზეც შეიძლება ვაზის დარგვა.

მხოლოდ ამაზე უფრო ხშირად ვაზის დარგვა არ ვარგა, რადგან ხშირ ნარგავში ნიადაგი მალე იღლება, იფიტება და თვითონ ვაზიც ძალზე სუსტდება; ყურძენი გვიან მწიფდება და ლერწიც ცუდად შემოდის. სხვადასხვა სოკოს ავადმყოფობა ხშირად ჩარგულ ვაზს ხომ უფრო მალე ერევა ხოლმე და იმორჩილებს.

როგორ უნდა დაიგეგმოს სავნახე ადგილი.

როცა სავნახის დაგეგმვას დააპირებთ, ამისათვის ჯერ მოიძაადებთ ხელსაწყოს: ჩვეულებრივ მსხვილ თოკს, ან გრძელ საზომ ჯაქვს, ორ მომსხო არშინიან პალოს საზომისათვის, პაწია ჩხირებს მონიშნულ ადგილებზე დასასობად და აგრეთვე წალდს, ან ნაჯახს.

საზომ ერთეულს (თოკს, ჯაქვს) მთელ სიგრძეზე წინდაწინ დაჰყოფთ რამდენიმე ნაწილად. თვითეული ნაწილი უნდა უდრიდეს იმ მანძილს, რამდენზედაც გსურთ ვაზები ერთი-მეორეს დააშოროთ მწკრივებში. ყოველი ასეთი ნაწილის ბოლოსთან საზომს მოსანიშნავად შეაბამთ: თოკს, ჩვარს ან მავთულის რგოლს.

ამგვარად გაკეთებულ თოკს, ან ჯაქვს ორი მუშა აიღებს და სავნახე ადგილის ცალი მხრიდან მთელ სიგრძეზე გასქიშავს და კარგად დაამაგრებს ბოლოებში პალოებით.

ჩასარგავი წერტილების ადგილობრივ მოსანიშნავად მესამე მუშა დაუვლის საზომს და ყოველ

ნიშანთან (რგოლი, ჩვარი) დაუსობს პაწია ჩხირებს. როცა პირველ მწკრივზე გაათავებთ ადგილების მონიშვნას, შემდეგ ამ მწკრივის თავსა და ბოლოდან გადაზომავთ აღებულ მანძილს და გადაიტანთ თოკს მეორე მწკრივში, დასჭიმავთ მას სიგრძეზე და ისევ მონიშნავთ ჯოხებით.

და ასე განაგრძობთ მუშაობას ბოლომდე.

ამის შემდეგ დაიწყებთ ნაკვეთის დაყოფას რიგებად, სივანეზე.

დაყოფას აწარმოებთ ადგილის ბოლოდან და ვაზის ჩასარგავ ადგილის მონიშვნას შეასრულებთ იმავე წესით, როგორც ზემოთ არის ნაჩვენები.

ამგვარად დაგეგმვა მისაღებია განსაკუთრებით ფხვიერი ქვიშნარებისათვის, სადაც თოკით მონიშნულ ხაზთან გავლებული კვლები ისევ მალე წაიშლება და აივსება ხოლმე მიწით.

სხვაგვარ ნიადაგებში ვაზის ჩასარგავი ადგილების მონიშვნა შეიძლება უფრო მარტივადაც.

ამ შემთხვევაში ჯერ დაავლებთ თოკით გასწვრივ მწკრივებს; მწკრივებთან თოხის ლინგით დაავლებთ პატარა კვლებს.

შემდეგ იმავე თოკით ადგილის ქვემოდან გაავლებთ გარდი-გარდმო მწკრივებს. ამ მწკრივების გამკვეთი წერტილები-კი იქნება ვაზის ჩასარგავი ადგილები.

ამასთანავე ისიც უნდა იქონიოთ მხედველობა-

ში, რომ დაგეგმვის დროს მწკრივები სიგრძეზე 50
საქენს არ უნდა აღემატებოდეს, რადგან დიდი მან-
ძილის მწკრივებზე მუშაობა ძალიან ჰქანცავს ადამიანს და აძნელებს ვაზის ჩასარგავ ადგილების სისწორით მონიშვნას.

ვაზის დარგვა.

ვაზის დარგვა წინასწარ მომზადებულ და აღნიშნულ ადგილებზე შუა აპრილიდან უნდა დაიწყოს.

ამ დროს ჰაერი და ნიადაგი საკმაოდ მომთბარია და ამიტომ ვაზი უფრო იხარებს.

დარგვა შუა მაისამდე შეიძლება გაგრძელდეს. ნაადრევად დარგვა სახირო არ არის.

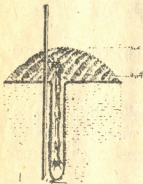
პირგამოზაფხული ივენში ხშირად ცივი და ჭინკულიანია. და ახალ ჩაყრილ ვაზს თუ ყინვამ და სუსხმა მოუსწრო, უსათუოდ დააზიანებს.

დასარგავად გამოსადეგია მხოლოდ სანერგეში გამოწრთენილი, ერთი წლის ნახარი, კარგად გადარჩეული და გასინჯული პირველი ხარისხის ნამყენი, რომელიც ყოველმხრივად შეზორცებული, რომელსაც სიმსხო და სიგრძე ზომიერი აქვს, ხოლო ფესვებიც უხვი და რქა კარგად შემოსული.

საძირე შესაფერისი უნდა იყვეს სავენახე ადგილის პირობებისათვის.

იმავე გაზაფხულზე ახალი დამყნილი ვაზის სავენახე ადგილში ჩარევა ხელსაყრელი არაა, რადგან ხშირ შემთხვევაში ასეთ ნამყენებიდან ძალიან მცირეოდენი ნაწილი ხარობს კარგად, ადგილი ტყვილად სცდება და ხარჯიც ამაოდ იკარგება.

დარგვა შეიძლება უბრალო პალოთი, პატარა რკინის საჩეხით ანუ ლომით გაკეთებულ ვიწრო ორმოებში (იხ. სურ. 15). მაგრამ, ბარით გაკეთებულ თხრილებში ნამყენების დარგვა ბევრად უკეთესია.

სურ. 15.

პალოთი დარგული ნამყენი.

დარგვა უმჯობესია ახალ ნაავდრევს, მყუდრო და მზიან ამილში, როცა ნიადაგი საკმარისად შემშრალი და თბილია.

კულ ამინდში, თუნდ ოდნავადაც რომ სწვიმდეს, უნდა ერიდოთ ვენახში შესვლას დასარგავად. ამ დროს მუშაობა, არც ნიადაგისთვისაა, მოსახდენი და არც ვაზისათვის.

როცა დარგვას დააპირებთ, ჯერ უნდა მოამზადოთ ნაკელ-წალი, რომელსაც შემდეგნაირად შეაზავებთ:

ვედროში, თიხის ჭურჭელში, ან გობში ჩაყრით ორ წილს საქონლის (ძროხის) ახალ ნაკელს; მას დაუმატებთ ერთ წილ აყალო მიწას დაასხამთ წყალს იმდენი რაოდენობით, რომ ნარევი სითხე თხელი მაწვნის სისქე შეიქნეს და რამდენიმეჯერ მაგრად დაურევთ ჯოხით.

დასარგავ ნამყნებს თითო ხილულ კვირტზე გასხლავთ, დაზიანებულ ფესვებს მაკრატლით სუფთად შეაგლით, სხვებს კი შემოაკლებთ ორი მესამედიდან ერთ მესამედამდე.

ფესვების წვერების წაჭრა ძალიან უხდება ახალ დასარგავ ვაზებს; იგი აფხიზლებს მცენარეს და იწვევს მას სამოქმედოდ.

ამასთანავე, დამოკლებული ფესვები უხვად იკეთებენ პაწია ფესვუნებს და მით კიდევ მეტად ლონიერდება ნორჩი ვაზი.

დარგვის დროს ზოგი ფესვებს სრულიად აკრის ნამყნებს, მაგრამ ყველა ჯიშებისათვის ეს ერთნაირად როდია გამოსადეგი და ამიტომ უმჯობესია ფესვები მარტო შეუმოკლოთ.

ამგვარად დამზადებულ ნამყნებს რამდენიმე წუთით ძირებით ჩააწყობთ შუამდე შეზავებულ ნაკელის სითხეში,

ამავე დროს რიგებში დანიშნულ ჯოხებთან ბარით ამოიღებთ ორმოებს.

ერთი მუშა რომ ორმოს ამოიღებს ჯოხის ცალ მხარეზე, დანარჩენი ორი მუშა-კი, სანამ ორმოებიდან ამოყრილი მიწა გამოშრებოდეს, ნამყნებს ჩარგავს ორმოებში სწორად.

ორმო უნდა ამოიქრას ცოტა უფრო ღრმა, ვიდრე წერვის სიგრძეა, დაახლოებით 8-9 გოჯის სიღრმეზე და 5-6 გოჯის სიფართოეზე.

სავენახე ადგილის მდებარეობის მიხედვით ნამყენები სხვადასხვა სიღრმეზე უნდა დაირგას.

თუ ვენახის მდებარეობა დაქანებულია, მაშინ ნამყენი ისე უნდა დაირგას, რომ დამყნილი ადგილი ნიადაგის პირას მოვიდეს.

ციცაბო ფერდოებზე დარგულ ვაზებს მყნობილი ადგილი ნიადაგის ზედა პირიდან $1\frac{1}{2}$ - $1\frac{1}{2}$ გოჯით დაბლა უნდა ხედებოდეს.

მომავალში მიწა თავისთავად შემოეცლება მას და იგი მაინც მალლა დარჩება მიწაზე.

ფერდოების კალთებზე და გაშილ ვაკე-ადგილებში ნამყენი ადგილი $1\frac{1}{2}$ -2 გოჯით მალლა უნდა იქნეს მიწაზე.

ნიადაგი თუ მქლე და მშრალია, ძალიან მოსახდენი იქნებ, თუ ვაზს დარგვის დროს ორმოებში ჩაატანთ ცოტაოდენ ძროხის დამწვარ ნაკელს.

ნაკელი მისცემს ვაზს ნოყიერებას და არ გამოუღლევს სინესტეს.

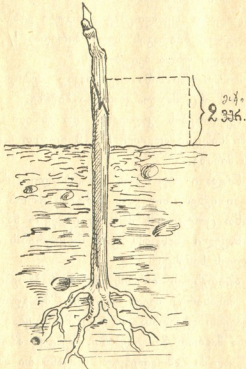
ამოდებულ ორმოს ძირში ნაპირებისაკენ ჩაყრით მიწანარევე ძველ ნაკელს. შუაგულ ორმოში შეახვავებთ ფხვიერსა და რაც შეიძლება ნოყიერ მიწას და მაგრად მოსტკეპინთ. შემდეგ ამოიღებთ ნაკელ-წყალში ამოვლებულ ნამყენს და ამ შეხვავებულ და დატკეპნილ გორაკზე დასვამთ ფესვებით.

ფესვებს ხელით გაასწორებთ და ზევიდან ისევ ფხვიერს და ნოყიერს მიწას მოაყრით შუა ორმომ-

გარკონული
დასმე

დე და ისე შესტკეპნით, რომ ფესვებს მკიდრი
მოეკრას მიწა. უმჯობესი იქნება, თუ მოტკეპნილ
შუა ორმოს ზევეითაც დააყრით კიდევ ძველს და გა-
დამწვარ ნაკელს, მხოლოდ ვაზის ტანიდან ცოტა
მოშორებით და ფესვების პირდაპირ. შემდეგ ისევ

სურ. 16.

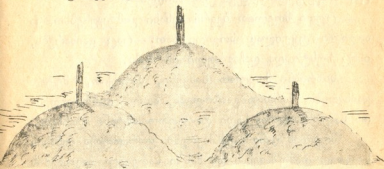
ორმობში დარგული ნამყენი ვაზი.

მიწა ისე უნდა მიეტკებნოს ვაზს, რომ მისი ამოძრობა აღარ შეიძლებოდეს (იხ. სურ. 16).

კარგი იქნება, თუ ახლად დარგულ ვაზს მორწყავთ, მეტადრე თუ გვალვიანში გიხდებათ მუშაობა.

როდესაც დარგვას მოათავებთ, ყოველ ვაზს თოხით უნდა შემოაყაროთ ირგვლივ ქვიშნარი, ფხვიერი მიწა იმ ვარაუდით, რომ შემოყრილი მიწა დადგეს ორი გოჯით ვაზზე ზევით.

შემოყრილი მიწა დაითარავს ნორჩ მცენარეს გვალვისა და ყინვისაგან და ცოცხლად შეინახავს მის სათუთ კვირტს.

სურ. 17.

მიწაშემოყრილი ახალი დარგული ნამყენი ვაზები, ზედ დასობილი ჯოხებით.

ახლად დარგული ნამყენი ვაზის მოვლა პირველ წელში.

ახლად დარგული ვაზი პირველ წელს მეტად გულმოდგინე და ფაქიზ ყურის გდებას თხოულობს.

რაც უნდა კარგი ნამყენით გააშენოთ ვენახი და სავენახე ადგილიც ნოყიერი და წესზე დამუშავებული იყოს, თუ მას ჯეროვანი ყურადღება არ მიექცა, სასურველ შედეგს ვერ მიიღებთ.

კუდი მოვლით ბევრი ვენახი გიმტყუნებს და ადგილი ტყუილად მოგიცდებათ;—რაც გაიხარებს, ისიც სუსტი და დაჩაგრული დარჩება.

საზრიანი მოვლით ნამყენი, პირიქით, მეტად გაიხარებს, მარდად გაიზრდება, ადრე დასრულდება და სამერმისოდაც საღი და უფრო ამტანი დარჩება.

მოვლის დროს უმთავრესი ყურადღება ვენახის სუფთად დამუშავებას და მასში სარეველ ბალახების მოსპობას უნდა მიექცეს.

ვაზს მეტად უყვარს სისუფთავე, ბევრი ჰაერი და თავისუფლება.

ამიტომ დარგვიდან ერთი თვის შემდეგ ახალი ვენახის ნიადაგი აუცილებლად უნდა გაფხვიერდეს თოხით, ან მათოხიფ.

ასეთი დამუშავება ძალიან უხდება ახალმოყვანულ
ზარდ ვაზს.

განსაკუთრებით დიდი სარგებლობა მოაქვს გაფხვიერებას მძიმე შეკრულ თიხნარსა და ხმელ ხრიოკ ნიადაგებში. გაფხვიერების გამო ასეთი ნიადაგები ნაკლებად შრებიან და ჰაერიც უკეთ უდგება ვაზის ნორჩ ფესვებს.

თოხნის დროს რაც შეიძლება ფრთხილად უნდა მოექცეთ ახალ მოზარდ ნამყენებს. ვაზის ტანთან ძალიან ახლოს თოხნის ქნევა საშიშია, რადგან ამ შემთხვევაში შესაძლოა ნორჩი მცენარე შეარყიოთ და ჯერ კიდევ მოუმაგრებელი და სუსტი ფესვები დაუზიანოთ. ამ ხიფათის თავიდან ასაცილებლად კარგია ვაზის ადგილი ბატარა ჯოხებით იყოს მონიშნული.

ხშირად დიდი წვიმების შემდეგ ვაზზე შემოყრილ მიწას ქერქი ეკვრის ხოლმე. ასეთ შემთხვევაში თუ დროზე არ მიეშველეთ ნამყენს, მის თითო ყლორტს მიწიდან ამოსვლა გაუჭირდება. ამიტომ ხელით ფრთხილად უნდა შევაფშვნათ გარედან გამაგრებული მიწის პირი ისე, რომ ამოუსვლელი ყლორტი არ დააზიანოთ.

ერთბაშად მიწის შემოცლა და ყლორტების გამოჩენა არ ვარგა, რადგან მიწაში, ბნელში მყოფი ნორჩი ყლორტები და ფოთლები ადვილად დაიწვის მზის სხივით.

ვაზის ნორჩ ფოთოლსა და ყლორტებს ადვი-

ლად უჩნდება სხვადასხვა გვარი სოკოებივით ^{გველ}
მყოფობა: **ქრაქი, ნაცარი, ანტრაქნოზა და სხვა.**

საჭიროა ამ დროს ვაზს მალ-მალე ეწამლოს ხოლმე შაბიამამ-გოგირდით.

ამოვა თუ არა მიწიდან ვაზის ყლორტები და ფოთოლი მაშინვე უნდა ასხუროთ შაბიამანის ხსნარი და შეათრქვიოთ გოგირდი. მხოლოდ სითხე უნდა იყოს მცენარისათვის სრულიად უვნებელი, რომ ნორჩი ფოთლები და ყლორტები არ დასწვას. ასეთ პირობებს აკმაყოფილებს შაბიამანის 1⁰/₀-ნი ხსნარი.

ნესტიან ამინდებში და ადგილებში უფრო ხშირ-ხშირად სჭირდება ვაზს წამლობა, ვიდრე გვალვიანსა და მშრალ ადგილებში.

ნესტიან წელიწადში კვირაში ორჯერ მაინც უნდა ასხუროთ ახალგაზრდა ნამყენ ვაზს წამალი.

მშრალ წელიწადში-კი, კვირაში ერთი წამლობაც სრულიად საკმარისია.

ახალ დარგულ ნამყენ ვაზს არც შემოდგომაზე უნდა დააკლოთ მოვლა.

ენკენისთვიდან, როცა ყურძენი უკვე საკმაოდ შემწიფებულია და ჰაერიც გაგრილებული, ვაზის ავადმყოფობა — ქრაქი ისე ადვილად აღარ ვრცელდება, როგორც გაზაფხულზე ისე ზაფხულში.

მაგრამ ხანდახან, იშოვის თუ არა იგი შესაფერ პირობებს, ენკენისთვეშიაც უჩნდება ვაზებს და საგრძნობლადაც აზარალებს მათ.

ამიტომ საჭიროა ენკენისთვეშიაც უსამლოდ
ეწამლოს ხოლმე ნორჩ ნამყენებს შაბიამანის ხსნარით.

მხოლოდ ეს ისე მალ-მალე აღარ სჭირია მას,
როგორც ზაფხულში.

ზაფხულში კვირაში თუ ორჯერ წამლობა აუ-
ცილებელი იყო, ენკენისთვეში ორ კვირაში, ან
ათ დღეში ერთი წამლობაც სრულიად საკმარისია.

რადგან შემოდგომაზე ვაზი უკვე საკმაოდ მო-
ღონიერებულია, ფოთოლი და ყლორტები დასრუ-
ლებული და მომწიფებული აქვს, შაბიამანის ხსნა-
რიც იმ დროს უფრო მაგარი უნდა იხმაროთ.

ენკენისთვეში ორპროცენტიანი ხსნარით მოს-
ხურება უფრო სასარგებლოა; მაგარი წამალი წვი-
მისაგან იოლათ არ ირეცხება, დიდხანს რჩება ვაზის
ფოთლებზე და კრაქიც უფრო ეწინააღმდეგება.

შემოდგომაზე, ნართვლევს, როცა ყურძენსა და
ყანებს მოიწევენ, ჩვენში ხშირად იციან ვენახებში
საქონლის საბალახოდ შეშვება. საქონლის ბალახო-
ბა დიდად საზარალოა, როგორც ძველ, ისე ახალ-
დარგულ ვენახში.

ახალ-მოზარდ ნამყენებში საქონლის შეშვება
მისთვისაა უფრო საზარალო, რომ ჯერ ერთი საქო-
ნელი მიწას სტკეპნის და ამაგრებს, მეორეც—ვა-
ზებს ფეხით ამტვრევს და ჰგლეჯს, თანაც ფოთოლს
სკამს და უდროოდ აშიშვლებს მის პაწაწინა ლერ-
წებს.

ფოთოლი-კი, რაც უფრო დიდხანს
ვაზს მით უმჯობესია მისთვის: ვაზს კვებაც მეტი
ექნება, ლერწმაც და ტანსაც დაიმსხვილებს და ფე-
სვებს უფრო განივითარებს. ამიტომაც სასურველია
ფოთოლი მანამდე დარჩეს ვაზებზე, სანამ თავისით
არ ჩამოცვივდება.

ფესვების შეჭრა ახალ დარგულ ნამყენ ვენახში.

შუა ივლისიდან ახალ-დარგულ ნამყენ ვახს აუცილებლად უნდა შეეჭრას ნამყენ ადგილს ზევით გამოღებული ფესვები.

წინააღმდეგ შემთხვევაში ვახის ეს ზედაფესვები გაძლიერდებიან, საძირის ფესვები-კი, პირიქით, დასუსტდებიან და შეაჩერებენ ზრდა-განვითარებას (იხ. სურ. 18).

დაბოლოს, საკუთარი ფესვების უქონლობით საზრდოშემოკლებული საძირე ნაწილი სრულიად გახმება და დაღვება.

ასეთ შემთხვევაში ვაზი მხოლოდ სანამყენედან გამოსულ ფესვებით ისაზრდოებს. და ისევ დაუმყენელ ვახს დაემსგავსება. მომავალში მას ფილოქსერა ისევ დაიმორჩილებს და დააზიანებს, როგორც სხვა დაუმყენელ ჩვენებურ ვახის ჯიშებს.

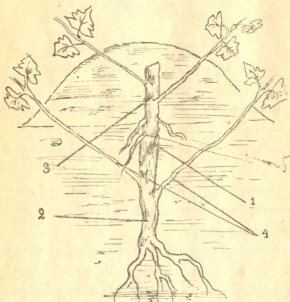
ფესვების შეჭრა უმჯობესია ღრუბლიან დარგში, ან დილა-სალამოთი, როცა მზის სხივებს ნაკლები ძალა აქვს.

შუადღის პაპანაქება სიცხეში და ქარიანში, რაც შეიძლება უნდა ერიდოთ ვენახში ასეთ მუშაობას,

რადგან ამ დროს მიწაშემოკლილი ნორჩი ულორტის ნაწილი მზის შუქისაგან ადვილად დაიწვის და დაითუთქება.

ერთბაშად ყველა დასაფესოებელ ვაზებზე მიწის

სურ. 18.

ახალ-დარგული ვაზი, რომელსაც უნდა შეეჭრას სანამ-
ყენე ვაზზე გამოსული ფესვები და ამერიკულ ვაზის
საძირეზე გამოსული ულორტები: 1—ნამყენის შეხორ-
ცებული ადგილი, 2—საძირე, 3—სანამყენე ვაზი, 4—სა-
ძირეზე გამოსული ულორტები. 5—სანამყენე ვაზზე ამო-
სული ფესვები.

შემოცლა და სათუთ ყლორტების გაშიშვლება არ ვარგა.

უმჯობესია სათითაოდ დაუაროთ ცალკ-ცალკე ყოველ ვაზის ძირს და თავზე შემოყრილი მიწა ნელ-ნელა, დიდი სიფრთხილით, ხელით გადუჩიჩქნოთ, და შემოაშოროთ.

თუ ვაზს ჩვენებურ ნაწილზე რამდენიმე ყლორტი ექნეს ამოტანილი, ყველა შეარჩინეთ და ნურც ერთს მათ ხელს ნუ ახლებთ. ეს ვაზისათვის უფრო მოსახდენი იქნება, რადგან პირველში ნორჩ ვაზს რაც მეტი მწვანე ნაწილი ექნება, იგი მით უფრო უხვად დაისხამს ფესვებს და ტანსაც უკეთ დაისრულებს.

ამის შემდეგ, თუ დამყნილ ნაწილზე ფესვები შენიშნოთ, ძალიან მკრელი დანით სუფთად დააქვრით და მაშასადამე მიწა ისევ ხელახლად შემოაყარეთ გარშემო ნამყენებს.

ხანდახან საძირე ამერიკულმა ვაზმაც იცის ყლორტების ამოყრა.

თუ დაფესოების დროს ვაზზე ასეთი ნაყარი შენიშნოთ, ისიც უსათუოდ წმინდათ უნდა ამოსკრათ და მოაცილოთ, რომ ნამყენს ძალა არ დაეკარგოს.

ფესვების და ყლორტების აკრის დროს უნდა ერიდოთ ვაზის კანის გაკაწვრას და დაზიანებას დანით, ვინაიდან ასეთი ვაზები ხშირად ავადღებიან სხვადასხვა სნეულებით და იჩაგრებიან.

აგვისტოს დამლევს გრილ დღეებში კიდევ გაიმეორებთ ფესვების შექრას. მხოლოდ—ამ დროს მიწა სრულიად უნდა მოაცილოთ ნამყენ ნაწილს და ვაზი მიწამიუყრელი დასტოვოთ. ამით მიწაში მყოფი ვაზის ნამყენი ადგილი და ყლორტების ქვედა-ნაწილები თანდათან შეეჩვევიან ჰაერს და უკეთ მომწიფდებიან.

ამ დროს კარგია აგრეთვე ყლორტების წვერების ერთ მესამედზე წაქრა, რის გამოც ვაზი ღონიერდება, ლერწამი უმსხვილდება, უმაგრდება და სავსებით უმწიფდება, კვირტებიც მეტად სრულდება და ღონიერდება ლერწზე.

კიგოს ანუ ხარის მიდგმა პირველ წელს ახალ-მოხარდ ვაზისათვის საჭირო არ არის. არც გაფურჩქნაა საჭირო.

ვაზი უნდა იზრდებოდეს მიწაზე განართხვით და სრულიად თავისუფლად.

გვიან შემოდგომაზე, დაახლოებით ნოემბრის გასულ რიცხვებში ახალ-დაარგულ ვაზებს, ისევ უნდა შემოაყაროთ ფხვიერი და მშრალი მიწა, რომ კარგად დაიფაროს ვაზის ნამყენი ადგილი და ლერწების ძირა-კვირტები.

შემოყრილი მიწა სავსებით დაიფარავს მათ ზამთრის სუსხისა და ყინვებისაგან.

უნდა ერიდოთ ავდარში ვენახში მუშაობას და ნოტიო მიწის ვაზებზე შემოყრას. წვიმიანში შემოყ-

რილი ატალახებული მიწა შემდეგში მაგრდება ხოლ-
მე, აღარ იფხენება, ჰაერიც ვერ მოძრაობს თავი-
სუფლად მის ნაწილებში, რის გამოც ის ველარ იფა-
რავს ვაზებს მოყინვისაგან.

ამიტომ, თუ ნიადაგი ნოტიოა, ჯერ აღროვეთ
მას გამოშრობა, შემდეგ ყოველი ვაზის ირგვლივ
6-8 გოჯის სიმაღლეზე გადაბარეთ ნიადაგი, თოხით
გაცენტეთ კარგად და ისე შემოაყარეთ ირგვლივ
ვაზებს.

თვალყური უნდა ადევნოთ, რომ შემოყრილი
მიწა შემდეგში არ გამაგრდეს, ან არ ჩამოირეცხოს.

ვაზების ჩამატება ახალშენ ნაგებ ვენახში.

რაც უნდა კარგად დაამუშაოთ და შეამზადოთ სავენახე ადგილი, ნაწყენი ვაზიც გადარჩეული და პირველი ხარისხისა გააშენოთ, მაინც ყველა ახალი დარგული ვაზი არ გაიხარებს, რამდენიმე უსათუოდ მოსცდება.

ამისათვის რომ ტყვილად ადგილი არ მოგიცდეთ, ის აუცილებლად უნდა შეავსოთ ახალი ვაზებით. მეორე წლის ადრე გაზაფხულზე, ახალშენ ვენახის ცარიელ ადგილებში, გამხმარ ვაზების მაგივრად სალი ნაწყენები უნდა ჩაირგას.

ჩასამატებელი ვაზები იმავე ჯიშის და ხნოვანობის უნდა აიღოთ, რომელიც ადრე გქონდათ იქ დარგული.

სხვადასხვა ჯიშების ჩამატება ვენახში ყოველად დაუშვებელია, რადგან ამას შეუძლია ცუდად იმოქმედოს მომავალ ღვინის ხასიათზე და თვისებაზე.

განსაკუთრებით ცუდ შედეგს იძლევა, როდესაც ვენახში აქა-იქ უმატებთ ისეთ ჯიშებს, რომელიც სხვადასხვა დროს შემოდის და მწიფდება.

დაკრეფის დროს ასეთი ყურძენი მოიკრიფება ან მკვახე და ან გადამწიფებული. ყველა ჯიშების

ცალ-ცალკე შეკრეფა-კი, ძალზე აფერხებს მუშაობას და მეტად მოუხერხებელი ხდება.

ხშირად ხდება, რომ ვაზების ჩამატება ესაჭიროება არა მარტო ახალშენ ვენახს, არამედ ძველ ვენახებსაც.

რომ დაუკვირდეთ, თითქმის ყოველ წელიწადს შეამჩნევთ, რომ ძველ ვენახს თანდათან აკლდება სხვადასხვა მიზეზით ვაზის ძირები.

ძველ ვენახში ვაზის ჩამატება მეტი სიფრთხილით უნდა. ხშირად ასეთ ვენახებში ჩამატებული ვაზები ვერ ხარობენ, რაც უმთავრესად იმით აიხსნება, რომ მეზობელ მთავარ ვაზებს ბლომად აქვთ გარშემო გაშვებული ფესვები, რომელნიც ავიწრობენ ნორჩს, გვიან ჩარგულ ვაზებს და ღუპავენ მას.

ახალდარგულ ვაზს რომ გაუადვილოთ განვითარება, ჩასარგავ ადგილას ნიადაგი აუცილებლად გულდასმით უნდა გააფხვიეროთ.

ამისათვის შემოდგომაზე, ან ზამთრის პირში უნდა ამოიღოთ 72 სანტიმეტრის ანუ ერთი არშინის სიგანისა და სიღრმის ორმოები და დასტოვოთ იგი ღიად გაზაფხულამდე.

გაზაფხულზე, დარგვის წინ, ორმოების ძირში ჯერ უნდა ჩაყაროთ ნაკელნარევი მიწა, ან ნეშომპალი, და შემდეგ-კი ჩარგათ მასში კარგად განვითარებული და მძლავრი ნამყენები.

ვენახის შევსება შესაძლოა აგრეთვე სხვა წესი-

თაც. ცარიელ ადგილზე შეგიძლიათ დარგათ ჯერ მწარე, ამერიკული ლერწი; როდესაც ის კარგად გაიხარებს და მოლონიერდება, დაახლოებით მეორე წლის გაზაფხულზე — შეუდგებით მასზე ორკვირტიანი ჩვენებურ ვაზის ლერწის მცნობას — ნახლეჩში.

ასეთ ნამყენსაც ისეთივე მოვლა უნდა, როგორც ახალდარგულ ნამყენ ვაზს. ასეთი ნამყენი თუმცა პირველში ნელა იზრდება, მაგრამ მომავალში არამცთუ არ ჩამორჩება სხვა ნამყენ ვაზებს, არამედ უმჯობესიცაა, რადგან ადრეც იწყებს ნაყოფიერებას და ამავე დროს უფრო მძლავრი და ყოველგვარი პირობების ამტანიცაა.

ამასთანავე თუ შენიშნოთ რომელიმე ჯიში ვენახისა ბერწობს და ნაყოფს არ იძლევა, ან მეწლეობს, ისიც ამავე წესით შეგიძლიათ გადამყნათ ნახლეჩში.

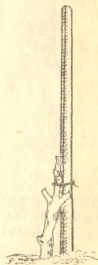
ახალგაზრდა ვაზის მოვლა მეორე წლის განმავლობაში.

მეორე წლის გამოზაფხულობზე, სანამ მცენარეში წვენი ამოდრავდებოდეს და ვაზი აცრემლდებოდეს, მოზარდი ვაზი ერთ ან ორ ხილულ კვირტზე უნდა ამოსხლიათ (იხ. სურ. 19, 20, 21).

სურ. 19.

ერთი წლის ნამყენი ვაზი.

სურ. 20.

მეორე გაზაფხულზე
 გასხმული ვაზი.

საერთოდ უკეთესია ერთ კვირტზე მოკლედ სხვლა, რომ ვაზმა ღონიერი ლერწი აღზარდოს.

ამ წლიდან უკვე საჭიროა სარის მიღგმა ვაზისათვის, რადგან ყლორტები ხშირად საყენი სიმაღლის იზრდება.

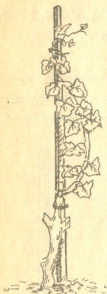
სასაზოად გამოსადეგია 1 — 1½ დუიმის სიმსხოს სამი წლის საყენიანი ხეები: წაბლი, კოპიტა (იფნი) რცხილა, თეთრი აკაცია, ბჟოლა, კომში (ბია), ტირიფი და სხვა.

მხოლოდ სარები უნდა იყვეს რაც შეიძლება სალი და სწორი. კარგი იქნება თუ სარებს გაძლებისათვის წინასწარ გაჟღენთავთ წამლით.

ამისათვის აიღებთ ორ ან სამპროცენტთან შაბიამანის ხსნილს (ე. ი. ორ ჩაუნახევარ ანუ 100 გირვანქა წყალზე 2-3 გირვანქა შაბიამანს) და რამდენიმე დღით ჩააწყობთ მასში კანგაცლილ,

ახალ დამზადებულ სარებს წათლილი თავებით.

ამგვარად დამზადებულ სარებს ასჯერ მეტი გამძლეობა ეძლევათ.

სურ. 21.

მეორე ზაფხულში ნამყენი ვაზი, რომელიც ერთ ლერწზეა გაშვებული.

სარები ვაზიდან ორი ან სამი გოჯის მოშორებით უნდა მიესოს ჩრდილოეთით ან ჩრდილოეთ-აღმოსავლეთის მხრით, რომ ვაზები არ დაიჩრდილოს მზის სხივებისგან.

მეორე წელს მოკლედ გასხლული ვაზი რამდენსამე ყლორტს ამოიყრის, რომელიც აუცილებლად უნდა გაფურჩქნოთ და გამოათხელოთ.

ამისათვის ამოარჩევთ და გაუშვებთ საწინაოდ ერთს ყველაზე უფრო სწორსა და ღონიერ ლერწს, დანარჩენებს-კი შეაჭრით და მოაცილებთ.

როცა ყლორტი წამოიზრდება, მაშინვე უნდა მიაკრათ მასთან ახლოს მისობილ სარზე. სახვევად კარგია: რაფია, წაბლის, თელის და ცაცხვის კანი, აგრეთვე საკალათე ტირიფის წვრილი წნელებიც.

სარზე აკრული ყლორტი უფრო სწორად აიზრდება და დასრულდება. მას ველარც ქარი დაამტვრევს ადვილად.

ამ ხნიდან ვაზს მთელი ზაფხულის განმავლობაში აღარ ესაჭიროება გაფურჩქვნა. ნამხრევეები რაც გამოიტანოს, ყველა უნდა შეარჩინოთ, ვინაიდან შემჩნეულია, რომ რაც უფრო მეტი ფოთოლი ექნება ამ დროს ვაზს, მით უკეთ გამოიკვებება და დასრულდება.

თოხნა, წამლობა. და ახვევა უმთავრესი სამუშაოა ამ წელს ვენახში.

რაც უფრო კარგად იქნება დამუშავებული და

სუფთად შენახული ვენახი, მით უფრო მარღად გაი-
ზრდება და მოლონიერდება ვაზი.

არამც-თუ სარეველების — სამეურნეო მცენარე-
ვის გაშვებაც-კი მიუღებელია ამ დროს ვენახში...

ახალგაზრდა ვაზს მეორე წელსაც ხშირად ესა-
კიროება შაბიამან-გოგირდით წამლობა.

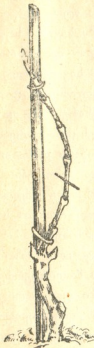
როგორც შაბიამანით, ისე გოგირდით ყოველ
ორ კვირაში ერთხელ მაინც უნდა უწამლოთ.

ასე რომ მთელი ზაფხულის განმავლობაში შვიდ-
ჯერ წამლობა ვაზისთვის თითქმის აუცილებელია.

იმერეთში, სადაც ზაფხულზე ხშირი წვიმები
იცის, ვაზს უფრო მეტი სკირდება წამლობა.

ქართლისა და კახეთის მშრალ პირობებში-კი
შედარებით ნაკლები.

ვაზის მოვლა მესამე წელში.

სურ. 22.

ხაზით ნაჩვენე-
 ბია, სადაც უნდა
 გადაიჭრას ლერ-
 წი გასხვლის
 დროს მესამე
 ზაფხულზე.

მესამე წელიწადს ვაზმა უნდა აღი-
 ზარდოს ძლიერი, სწორი ტანი.

ამ წლის ადრე გაზაფხულზე მოზარ-
 დი ვაზი ისევ ორ
 კვირტზე უნდა ამოი-
 სხლას (იხ. სურ. 22,
 23 და 24).

გასხლული ვაზი
 ბლომად ამოიყრის
 ყლორტებს, რომლებ-
 შიაც ამოარჩევთ და
 შეარჩინთ ორს ყვე-
 ლაზე უფრო ძლიერ-
 სა და სწორ ყლორტს,
 დანარჩენ სუსტებს-კი
 პირველ განვითარე-
 ბისთანავე შეაღლით
 სუფთად.

თოხნა, წამლო-
 ბა და ახვევა ამ
 წლიდან ისეთივე
 წესით უნდა სწარ-
 მოებდეს, როგორც
 ძველ ვენახებში.

სურ. 23.

მესამე წლის გა-
 სხლული ნამყენი
 ვაზი.

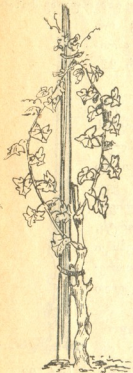
ზოგი ვაზი პირველ წელსვე იძლევა ნაყოფს, მეორე—მესამე წელიწადს-კი თითქმის ყველა ვაზი ნაყოფიერობს და გამოაქვს ორი-სამი მტევანი.

მაგრამ პირველ ორ წელს ვაზებს ნაყოფი სრულიად არ უნდა შეარჩინოთ, ვინაიდან ადრე ნაყოფიერობა, როგორც ყოველ ნორჩ დაუსრულებელ მცენარეს, ისე ვაზსაც ძალზე ღაზავს და ასუსტებს.

მესამე წელიწადს ვაზმა თუ ნაყოფი ბლომად გამოიტანოს, პირველ გაფურჩქნაზე შეაცალეთ და მხოლოდ ორი ან სამი მტევანი დაურჩინეთ.

ამგვარად მოვლილი მოზარდი ვაზი კარგად მოლონიერდება და მომავალში უფრო დიდი ხანს იცოცხლებს და ინაყოფიერებს, თანაც ყოველგვარ ცუდ პირობებს უფრო იოლად გაუმავრდება.

ადრე ნაყოფიერობით დასუსტებული ვაზი-კი, პირიქით, ნამდვილად საზარალოა. იგი წაავავს ადრე გახედნილ, წიგლში გაწყვეტილ საუღლე ხარს.

სურ. 24.

მესამე ზაფხულში
ნამყენი ვაზი.

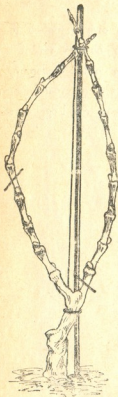
ის ვერც ინაყოფიერებს ხეირიანად და რასაც მოისხამს, მასაც ვერ დაასრულებს და დაამწიფებს სავსებით;— მისი არსებობაც გაცილებით ხანმოკლე იქნება.

ძალიან მოსახდენი იქნება, თუ ივლისის დამლევს, ან აგვისტოში ვაზის ლერწებს ორ არშინ-ზევით გადასჭრით. ამით შეჩერდება ვაზის სიმაღლეზე ზრდა, სამაგიეროდ ქვემო-კვირტები და დარჩენილი ლერწის ნაწილი უფრო მწიფდება და მშვენიერად სუქდება.

მეოთხე წლის მოვლა

(ვაზის ტანის გამოყვანა).

მეოთხე გაზაფხულზე ახალ-შენი ვაზი იმდენად მოლონიერებული და დასრულებულია, რომ თამამად შეიძლება მისი ტანის გამოყვანა. (იხ. სურ. 25, 26, 27).

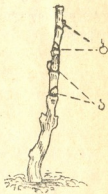
სურ. 25.

მეოთხე ნამყენი გაზაფხულზე.

ჰავის და ადგილმდებარეობის მიხედვით სხვადასხვა ზომის ტანი უნდა მისცეთ ვაზებს.

1. თბილი ჰავის, მშრალ არა - ღრმა ქვა-ლორღიან მჩატე ადგილებში,

როგორც ფერდობებზე, ისე ციკაბო ფერდობებზე, უმჯობესია რაც შეიძლება დაბალი ტანის გამოყვანა ვაზისათვის.

სურ. 26.

მეოთხე გაზაფხულზე გახსლული ნამყენი.

ულონო ნიადაგებში ვაზი ისე თავისუფლად ვერ განივითარებს ფესვებს, რომ საკმაოდ გამოკვებოს უფრო მაღალი ტანის ვაზი.

სურ. 27.

მეოთხე ჯაფხულში
ნაყოფიანი ნაშყენი
ვაზი.

დაბალ ტანიანი ვაზები აქ უფრო მისაღებია, რომ, ჩვეულებრივ, ასეთ ადგილებში არც დიდი სიცივნეები იცის და არც ზედმეტი სინესტე.

ამგვარ პირობებში 4, ან 6 გოჯის მიცემა საკმაო იქნება ვაზის ტანისათვის.

II. გაშლილსა და ნესტიან, დაბლობ ადგილებში, სადაც ნიადაგი ღრმა და ნოყიერია, ვაზი აუცილებლად უფრო მაღლა უნდა დააყენოთ.

ასეთ ნიადაგებში მაღალი ვაზიც თავისუფლად შესძლებს ისაზრდოს საკვები ნივთიერებით. მას არც ნაყოფი დაუღპება ზედმეტი სინესტით, რადგან საკმაო მანძილით იქნება დაცილებული ნიადაგის ზედაპირს.

ასეთ ადგილებში, ვაზს

10—16 გოჯის სიმაღლის ტანი უნდა მისცეთ.

უფრო მაღალი ტანის გამოყვანა-კი ვაზისათვის

საჭირო აღარაა, რადგან მაღალ-ტანიანი ვაზები, ანუ ე. წ. მაღლარები, საერთოდ დიდ მოედნებს თხოულობენ შედარებით, უფრო ცოტასა და ნაკლები ხარისხის მოსავალს იძლევიან და ამასთანავე მოსაველელადაც უფრო მიუდგომელი არიან.

ყოველივე ამ მოსაზრებით მაღლარად ვაზის გაშვება ჩვენს თანამედროვე მეურნეობაში ნაკლებად

ხურ. 28.

ელიზნარი გაუხხლავი ვაზი.

ხელსაყრელია.

ჩვენებური ვაზის ჯიშებში მხოლოდ ერთია ისეთი, რომელიც მაღლარად გაშვებული უკეთეს შედეგს იძლევა, ვიდრე დაბლარად. ასეთია — იმერული შავი ყურძნის ჯიშში „ოცხანური საფერე“, რომელიც კარგი ხარისხის და ფერის ღვინოს აყენებს.

ამ ჯიშს ქვემო-იმერეთში ჩვეულებრივ ორ ან ორ-ნახევარ არშინის სიმაღლის ტანს აძლევენ და უშვებენ ან მაღალ დატოტვილ სარებზე (ხარდანი)

რლიხნარად, ან მალალ ხეებზე—მალლარად (იხილეთ სურ. 28, 29).

სურ. 29.

მალლარი. გრძლად გასხლული და ხის ტოტებზე დაკავებული.

ამ წესით გამოყვანილი „ოცხანური“ მოსავალ-
საც კარგს იძლევა და აღარც ავადდება ადვილად.

ამრიგად, როცა ამა თუ იმ სავენახე პირობე-
ბისათვის ვაზის ტანი გამოგყავთ მისაღებ სიმალღე-
ზე, მას სუფთად უნდა შეეცალოთ კვირტები—და-
ნით ან ხელით.

ვინაიდან კვირტის ხელით შეცლა ვაზს კრი-
ლობას არ აყენებს, უმჯობესი იქნება, თუ კვირტს
დააცლით გაღვივება-დამსხვილებას და შემდეგ ხე-
ლით შეაფუშვით ტანზე.

საკმარისია ორჯერ გაიმეოროთ ასეთი შეცლა
კვირტებისა, რომ მომავალში მათ ყლორტი აღარ
მოგვკენ.

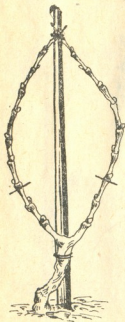
გადაზომილ სიმალლის ზევით ვაზის ტანზე უნ-
და დასტოვოთ სამამულედ მხოლოდ ორი-სამი კარ-
გად განვითარებული კვირტი.

ეს კვირტები მომავალში აღზრდიან ორს ან
სამ ლერწს, რომელსაც კარგად აახვევთ სარზე და
ისე მოუვლით, როგორც ძველ ვაზს.

ამ წელს ვაზი მოსავალს მოუმატებს და ექვსი-
დან—რვა მდე კარგ მტევანს მოიხზამს.

მეხუთე წლის მოვლა (ვაზის ფორმის გამოყვანა).

მეხუთე წლიდან ვაზი უკვე სანაყოფედ უნდა გაისხლას.

სურ. 30.

მეხუთე წლისათვის
ჯამურად გასახსლავი
ვაზი.

ადგილობრივი პირობების მიხედვით ვაზს ორგვარი ფორმა შეიძლება ჰქონდეს: ჯამური და საკავებელი ანუ გასაბამი.

ჯამურად გასხვლის დროს, მეხუთე გაზაფხულზე ორ სანაყოფე ლერწს თანაბრად დანეკავთ 2 ან 3 კვირტზე (იხილეთ სურ. 30, 31 და 32).

გასაბამის დასატოვებლად ერთი ქვედა-

ლერწს 2-3 კვირტზე დანეკავთ, ხოლო მეორეს — ზედას საკავებლად ანუ მოსახვევად 6-8

სურ. 31.

იგივე.

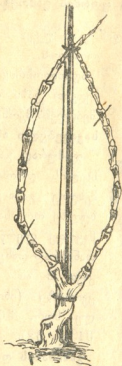
ორ ნეკზე ჯამურად გასხლული.

კვირტზე გაუშვებთ ნაყოფისათვის. (იხ. სურ. 33, 34, 35, 36 და 37).

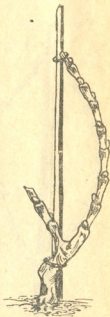
სურ. 32.

იგივე, მეხუთე
ზაფხულში—
მსხმოიარე.

სურ. 33.

მეხუთე წლისათვის
საკავებლად გასა-
სხლავი ვაზი.

სურ. 34.

იგივე, საკავებ-
ლად გასხლუ-
ლი.

მოკლა მემკვსე და შემდეგ წლებში.

ჯამურად გასხვლის დროს მემკვსე წელს ვაზს ერთ ან ორ ნეკს მიუმატებთ.

თუ ერთ ნეკს უმატებთ, მაშინ ლონიერ რქაზე (ორწლიანი როკი) ორ ლერწს დანეკავთ 2-3 კვირტზე; სუსტზე კი — მხოლოდ ერთ ნეკს გაუშვებთ კვირტების იმავე რაოდენობით.

იმ შემთხვევაში, როცა ვაზზე ყველა ლერწები კარგად არიან განვითარებული, შეიძლება ორივე რქის ლერწები თანასწორად დანეკოთ და ამგვარად ვაზს 4 ნეკი მისცეთ.

შემდეგ წლებშიაც ასევე განაგრძობთ ნეკების მიმატებას, მხოლოდ უნდა გახსოვდესთ, რომ ხუთ ნეკზე მეტის მიცემა, რაც უნდა ძლიერი იყოს ვაზი, საზარალო იქნება მისთვის.

აქვე აღსანიშნავია, როგორც აუცილებელი პირობაა ჯამურად გასხვლის დროს, რომ ნეკები ვაზზე უსათუოდ თანასწორად (სიმეტრიულად) უნდა იყვნენ განწყობილი.

ამგვარად ჩვენი პირობებისათვის სრულიად მისაღები და მიზანშეწონილი იქნება 3-5 ნეკის დატოვება ვაზზე.

**მეექვსე წლის გაზაფხულზე, გრძლად გას-
ხვლის დროს წინა წლებთან შედარებით, გაადი-
დებთ სანაყოფე კვირტების რიცხვს, რისთვისაც სა-
კავებელს 10 კვირტამდე დაუტოვებთ, თუ ვაზი ღო-
ნიერია.**

საკავებელი ზოგჯერ 12 კვირტზედაც შეიძლიათ
გასხლათ ამ წელს, თუ კი ვაზის ძალა ამას გიკარნახებთ.

მხოლოდ შემდეგ წლებში, რაც უნდა ღონიე-
რი იყვეს ვაზი და საუკეთესო პირობებშიაც იზრდე-
ბოდეს, ორი ნეკის და ორი (12 კვირტიანი) საკა-
ვებლის მეტს მაინც ნუ მისცემთ, რომ დიდი ნაყო-
ფიერი ვაზი არ დაასუსტოთ.

**საერთოდ უნდა ითქვას, რომ პირველში, სა-
ნამ ვაზი ახალგაზრდა და ნაზია, უმჯობესია რაც
შეიძლება მოკლედ გაისხლას და ცოტა კვირტები
დაურჩეს ხოლმე სანაყოფე ლერწმზე. ამით ვაზი თან-
დათან მოღონიურდება მერმისისათვის.**

წინააღმდეგ შემთხვევაში, თუ ზედმეტი ნაყო-
ფიერებით ერთხელვე დასუსტდა ვაზი, მერმე ბევრი
დრო, ჯაფა და ხარჯი დაგკირდებათ მის გამოსაბ-
რუნებლად და შესაფერ დონეზე დასაყენებლად.

**ჩვენში ჯამურად სხლავენ ვაზს მხოლოდ ზე-
მო იმერეთში — ქიათურა-საჩხერისა და ხარაგაულის
რაიონებში, სადაც ვენახი მშრალ, მკლე ფერდობებ-
ზეა გაშენებული და გრძლად გასხლული ვაზი ნა-
ყოფს გვიანამდის ვერ დაამწიფებდა.**

დანარჩენ სავენახე ადგილებში, როგორც იმერეთში, ისე ქართლსა და კახეთში უმეტეს შემთხვევაში ვაზი გასაბამად ისხვლება.

თუ პირობები ხელს უწყობს, გასაბამად ვაზის გასხვლა სჯობს ჯამურს, რადგან ამნაირად გასხლული ვაზი მეტ მოსავალს იძლევა.

რაც შეეხება ვაზის გასხვლის დროს, უმჯობესია პირველ შვიდ-რვა წლამდე ახალშენი ვაზი—გაზაფხულზე—წვენის მოძრაობის დაწყებამდე გაისხლას.

წვენის დაძვრის შემდეგ-კი, გასხვლა ისეთ შემთხვევებშია მისაღები, როცა ვაზი ლალად იზრდება და საჭირო ხდება მისი დასუსტება ნაყოფიერების მომატების მიზნით, ან რთვილია მოსალოდნელი.

შემდეგ წლებში ვაზი შემოდგომაზედაც შეიძლება გაისხლას. შემოდგომის გასხვლას უპირატესობას მისცემთ მაშინ, როცა ხანში შესულსა და დასუსტებულ ვაზთან გაქვთ საქმე.

ვენახის ბაკოსიერება.

წესიერად დარგული და მოვლილი ვაზი ჩვეულებრივ მეოთხე წელს იძლევა მოსავალს. რადგან ვაზი ნაყოფიერობით, როგორც სხვა ყოველგვარი მცენარეები, ძალიან ღლის და ფიტავს ნიადაგს, ამიტომ ამ ხნიდან ვენახის ნიადაგს აუცილებლად ესაქიროება უროგამოშვებით სასუქის მიცემა, გაპოხიერება.

ნიადაგის ნაყოფიერებაზეა დამოკიდებული მოსავალი. თუ ნიადაგი მდიდარია საკვები ნივთიერებით, ვაზი რიგიანად საზრდოობს და მოსავალსაც კარგს იძლევა ნიადაგი ერთგვარი საწყობია სხვადასხვა საკვებ ნივთიერებისა. ამ ნივთიერებათაგან ვაზი საზრდოობს უმთავრესად: **აზოტით, ფოსფორით და კალიუმით.**

ვაზი საკვებ ნივთიერებას მომეტებულად ზრდის ხანაში ხარჯავს. აზოტი ფოსფორთან ერთად ხელს უწყობს ვაზის ზრდას. იგი უვითარებს ვაზს ფოთლებსა და ყლორტს.

კალიუმი-კი აღიღებს ვაზის ნაყოფიერებას; შაქრის რაოდენობა მტევნის მარცვლებში უმთავრესად კალიუმზეა დამოკიდებული.

ვენახის გაპოხიერებისათვის კარგია: საქონლი-
სა და ფრინველების ნაკელი; აგრეთვე ხის ნაცა-
რი, ქაქა, თხლე, კირი, ნაგავი, ტყის ნოშოს სა-
სუქი, ტბისა და ქაობის მიწა, ცხოველების სის-
ხლი და ხავსი.

აღნიშნულ სასუქებში მხოლოდ ნაკელი ითვლე-
ბა სრულ სასუქად, რადგინ იგი შეიცავს ყველა იმ
ელემენტს, რომელიც აუცილებელია მცენარის სა-
კვებად.

სხვადასხვა ნიადაგში ნაკელი სხვადასხვა დროს
უნდა შეიტანოთ.

მშრალ, ფხვიერ და ქვიან ადგილებში შე-
მოდგომაზე სჯობია სასუქის შეტანა, ვინაიდან მთე-
ლი ზამთრის განმავლობაში ნალექების გამო ნიადა-
გი გაიჟღენთება ნაკელის წვენით და გაზაფხულზე
ვაზის ფესვებს საშუალება ექნებათ ამ სასუქის სინო-
ციერის დროზე გამოყენების.

ცივსა და ნესტიან, თიხნარ, მძიმე ადგილებ-
ში, სადაც ბევრი წვიმა იცის, უკეთესი იქნება თუ
საქონლის სასუქს გაზაფხულზე გაიტანთ და არა შე-
მოდგომაზე და ზამთარში, წინააღმდეგ შემთხვევაში,
ზამთრის თოვლი და წვიმა გარეცხავს სასუქს და მის
საკვებ ნივთიერებას ჩაიტანს ქვენიადაგში იმ სიღრმე-
მდე, სადაც ფესვები გამოსაკვებად ვეღარ ჩასწვდებიან
მას და, სასუქი ამრიგად უსარგებლოდ დაიკარგება.

რაც უფრო გადამწვარი და დამჟალია ნაკელი,

მით უფრო მალე და კარგად იმოქმედებს იგი. მხოლოდ მძიმე თიხნარი ნიადაგისათვის უკეთესია ახალი ნაკელი, რომელიც გარდა იმისა რომ ნიადაგს შემატებს საკვებ ნივთიერებას, იმავე დროს სცვლის მის ბუნებრივ აგებულებასაც: შლის, აფხვიერებს და მატებს მას სითბოს.

თუ ნაკელი საკმაოა და ვაზებიც შორი-შორს არ არის ერთმანეთზე დაცილებული ვენახში, იმ შემთხვევაში ნაკელი ერთიანად უნდა მოაყაროთ ვენახში მთელი მოედნის ზედა პირზე და რაც შეიძლება თანასწორად გაანაწილოთ. შემდეგ-კი დაუყოვნებლივ უნდა ღრმად ჩაბაროთ, ან ჩახნათ. ამგვარად ვაზები უფრო კარგად გამოიყენებენ ნიადაგიდან სასუქს; თორემ დიდხანს ჰაერზე დარჩენილი ნაკელი ბევრს სინოყიერეს ჰკარგავს.

მაგრამ იმ შემთხვევაში, თუ ნაკელი საკმაო არა გაქვთ ოჯახში დაგროვილი და ვაზებიც შორი-შორსაა ერთმანეთზე დაშორებული, უკეთესია ყოველი ვაზის ძირი ცალ-ცალკე გაბოხიერდეს.

ამისათვის თვითეულ ვაზს გარშემო, ტანიდან ერთი ჩარეჟის მოშორებით, პატარა ორმო უნდა გაუკეთოთ და შემდეგ ორი, ან სამი ნიჩაბი (ე. ი. ოთხი-ხუთი გირვანქა) ნაკელი ჩაყაროთ შიგ, ზევიდან ისევ მიწა უნდა მიაყაროთ და სრულიად დაფაროთ.

ეცადეთ, რომ სასუქი ძლიერ ღრმად არ მოვიდეს ამ დროს მიწაში, თორემ დიდხანს აღარ დაიშლება.

მძიმე და შეკოწიწებულ თიხნარში უმჯობესია ნაკელი ერთბაშად შეიტანოთ, რადგან ასეთ ნიადაგში ის დიდხანს სძლებს.

ასეთ ნიადაგში საკმაოდ შეტანილი სასუქი სამ წელიწადს მაინც თამამად სძლებს და მოქმედობს.

მშრალი, მსუბუქი და ქვიშიანი ნიადაგი, ყოველ წელიწადს თუ არა, ორ წელიწადში ერთხელ მაინც უნდა გააპოხიეროთ, რადგან ასეთი ნიადაგი დიდხანს ვერ ინახავს შეტანილ სასუქს.

ახალი ჯაჭის პირდაპირ გატანა და დაყრა ვენახში, როგორც ეს ბევრმა მეურნემ იცის, არ ვარგა.

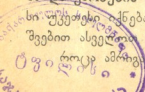
ის ჯერ უნდა კარგად დალპეს, გაიხრწნას და შემდეგ გატანილი უფრო სასარგებლოა. ჯაჭის დასაღობად საჭიროა, რომ მას ცოტა კირი მიუმატოთ, აურიოთ და სველად იქონიოთ.

როცა სასუქად ნაცარს ხმარობთ, შეიძლება იგი ან პირდაპირ გაიტანოთ, ან სხვა რომელიმე სასუქში აურიოთ და ისე მისცეთ ვენახს.

ნაცარი, როგორც სასუქი, დიდად მარგებელია ვაზისათვის, რადგან იგი საკმაოდ შეიცავს კალიუმს, რომელიც ხელს უწყობს ვაზის ნაყოფიერებას.

კირი, ქუჩისა და ეზოს ნაგავი, ნოშო, ტბისა და ჭაობების მიწა, ცხოველების სისხლი და ხავსი უკეთესი იქნება ერთად შეაქუჩოთ, დროგამოშვებით ასველოთ წყლით და დაურიოთ ხოლმე.

როცა ამრავალ დაშხადებული, შერეული სასუ-

ქი კარგად დალპება—დაიშლება, უნდა შეიტანოთ იგი ვენახში და მაშინვე ჩაბაროთ.

ძალიან კარგია აგრეთვე სხვადასხვა ქიმიური სასუქიც, რომელიც ამ უკანასკნელ ხანებში თანდათან ვრცელდება ჩვენი სოფლის მეურნეობაში და მშვენიერ შედეგებსაც იძლევა.

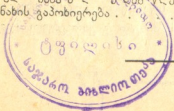
ამრიგად, თუ საზრიანად მოიქცევით, კარგად დაუკვირდებით და გაეცნობით თქვენს ბუნებას,— შესაფერისად ამოარჩევთ იქ სავენახე ადგილს, თავთავის დროზე დაამუშავებთ და შეამზადებთ მას, ნამყენ ვახსაც პირველი ხარისხისას შეურჩევთ და მომავალშიაც არ დააკლებთ მას წესიერ მოვლას, დამუშავებით, წამლობით, გაპოხიერებით, ნამყენი ვახით გაშენებული ვენახი დიდის სარგებლით აკინახლაურებთ გაწეულ შრომას.

ასეთ ვენახს თამამად შეუძლია ერთ ქცევაზე 30 საპალნე (სამასი ფუთი) ღვინო მოგცესთ წლიურად.

და, ამ გარემოებას-კი (ე. ი. მკირეოდენ ადგილიდან მეტი მოსავლის მიღებას) ფრიად დიდი მნიშვნელობა ექნება ჩვენი ქვეყნისათვის, სადაც შრომელ გლეხობას მიწის სიცოტავე სულს უხუთავს, რის გამოც იგი დღეს საშინელ გაჭირვებულ მდგომარეობაშია.

ს ა რ ჩ ე ვ ი:

წინასიტყვაობა	3
სავენახე ნიადაგის ამორჩევა	5
სავენახე ნიადაგის შემოწმება	9
მამულის შემოღობვა	13
მიწის გადაბრუნება	17
ფერდობებზე ვენახების დაცვა მძლავრი წვიმებისა- გან.	30
ვაზის ჯიშების ამორჩევა	35
ამერიკული ვაზის საძირე ჯიშების ამორჩევა	38
ნამყენი ვაზის შენახვა დარგვამდე	42
ვენახის დაგეგმვა	45
როგორ უნდა დაიგეგმოს სავენახე ადგილი	51
ვაზის დარგვა.	54
ახლად დარგული ნამყენი ვაზის მოვლა პარველ წელში	60
ფესვების შეჭრა ახალ დარგულ ნამყენ ვენახში	65
ვაზების ჩამატება ახალშენ ნამყენ ვენახში	70
ახალგაზრდა ვაზის მოვლა მეორე წლის განმავლობაში	73
ვაზის მოვლა მესამე წელში	77
მეოთხე წლის მოვლა (ვაზის ტანის გამოყვანა)	80
მეხუთე წლის მოვლა (ვაზის ფორმის გამოყვანა)	85
მოვლა მეექვსე და შემდეგ წლებში	88
ვენახის გაპოხიერება	91

მრ. ნაკაშიძე—ჩაის ბუჩქი, მისი გაშენე- ბა და მოვლა	50
საგაზაფხულო თევზის კამპანიისათვის	25—
კ. ფარეიშვილი—ცხენის ჰედვა	2 —
ი. ჩირაძე—მეფრინველეობა	1 —
ი. ჩოხელი.—პირველი დახმარება უბე- დურ შემთხვევაში	1 —
ი. ჩოხელი—ვენერიული სენი	60

